

EKONOMISK POLITIK

Makteliten – alltid mer, aldrig nog

*En studie av inkomstutvecklingen
för makteliten perioden 1950 till 2009*

Landsorganisationen i Sverige

Denna rapport redovisar maktelitens inkomstutveckling under åren 1950–2009 i relation till den genomsnittliga lönen för en industriarbetare. Ersättningssystem i den finansiella sektorn samt toppinkomsternas utveckling får en särskild belysning. Detta är den elfte rapporten i LOs serie om den svenska makteliten.

Författare:

Jeanette Bergström, Jakob Molinder och Ola Pettersson

Reviderad upplaga mars 2011

På omslaget:

Joakim Karlsson, 32 år, Svenska Elektrikerförbundet,
El-ettan, Bravida, Visby

© Landsorganisationen i Sverige 2011

Omslagsfoto: Lars Forsstedt

Grafisk form: LO

Original: MacGunnar – Information & Media

Tryck: LO-Tryckeriet, Stockholm 2011

ISBN 978-91-566-2689-0

LO 11.03 1 000

Innehåll

Sammanfattning	6
Den svenska maktelitens inkomster 1950–2009	10
Toppinkomster	31
Rörliga ersättningssystem i den finansiella sektorn	44
BILAGA 1 Om rapportserien	61
BILAGA 2 De elva maktgrupperna, årsinkomst i kronor 1950–2009	69
BILAGA 3 Maktelitens inkomst 2008, antal industriarbetarlöner	75
BILAGA 4 De elva maktgrupperna uppdelade på kön, antal industriarbetarlöner 1950–2009	77
BILAGA 5A Maktelitens inkomst 2008 samtliga positioner, kronor	83
BILAGA 5B Maktelitens inkomst 2009 samtliga positioner, kronor	91

Tabell- och diagramförteckning

Tabeller

1.1A-C	Maktelitens inkomst 2009, antal industriarbetarlöner	12-14
1.2A-D	Sammanräknad inkomst för män och kvinnor i makteliten 1950-2009	19-22
1.3	Fackliga företrädare i urvalet	25
1.4	Inkomsterna hos arbetsmarknadens parter representanter 1950-2009	26
1.5	Fondförvaltarnas inkomster och könsfördelning	30

Diagram

1.1	Maktgruppernas och statsministerns inkomster 2007-2009	15
1.2	Inkomstutvecklingen för maktelitens huvudgrupper 1950-2009	17
1.3	Inkomstfördelning av VD-löner 2006-2009	18
1.4	Maktgruppernas inkomster för kvinnor och män 2008	23
1.5	Maktgruppernas inkomster för kvinnor och män 2009	24
1.6	Inkomster för arbetsmarknadens parter 1950-2009	27
1.7	Ordförande i LO och VD i Svenskt Näringsliv, sammanräknad inkomst år 1950-2009	28
1.8	Fondförvaltarnas inkomster 1998-2009	29
2.1	Inkomstandel topp 10 %, USA, 1917-2007	31
2.2	Inkomstandel, USA, 1913-2007, inklusive kapitalvinster	37

2.3	Inkomstandel, Sverige, 1903–2006, inklusive kapitalvinster	39
2.4	Inkomstandel, Sverige, 1989–2004, inklusive kapitalvinster	40
3.1	BNP-tillväxt	45
3.2	Arbetslöshet 2000–2009	46
3.3	Modell över kompensation med en konvex ersättningsstruktur	50
3.4	Hedgefonder löner	52
3.5	Sammanställning av VD:ars ersättning i USA	52
3.6	Direktörerna i gruppen bank och finans	54
3.7	Rörlig ersättning i förhållande till fast ersättning	55
3.8	Rörlig ersättning fördelad över typ av kriterier	56

Sammanfattning

Historiskt stora inkomstskillnader

Maktelitens inkomst före skatt jämfört med industriarbetarens var 2007 och 2008 de högsta under de 59 år som denna studie täcker. Den genomsnittliga inkomsten för en person i makteliten – alla de 197 elitpositioner som undersöks i rapporten – var under dessa år 18 respektive 17 industriarbetarlöner. År 2009 sjönk denna inkomst något till cirka 16 industriarbetarlöner. Detta avspeglar främst effekterna av den globala finanskrisen för delgruppen den ekonomiska eliten.

Den inkomst som här mäts för makteliten är arbetsinkomst samt inkomster från kapital och näringsverksamhet. 2009 var den genomsnittliga sammanräknade inkomsten före skatt i makteliten 4,7 miljoner kronor per person, att jämföra med en genomsnittlig industriarbetarlön på cirka 298 600 kronor.

1950 var maktelitens genomsnittliga inkomst 11 industriarbetarlöner. Det år när skillnaden i inkomster mellan maktelit och industriarbetare var som minst – 1980 – var maktelitens genomsnittliga inkomst 5 industriarbetarlöner.

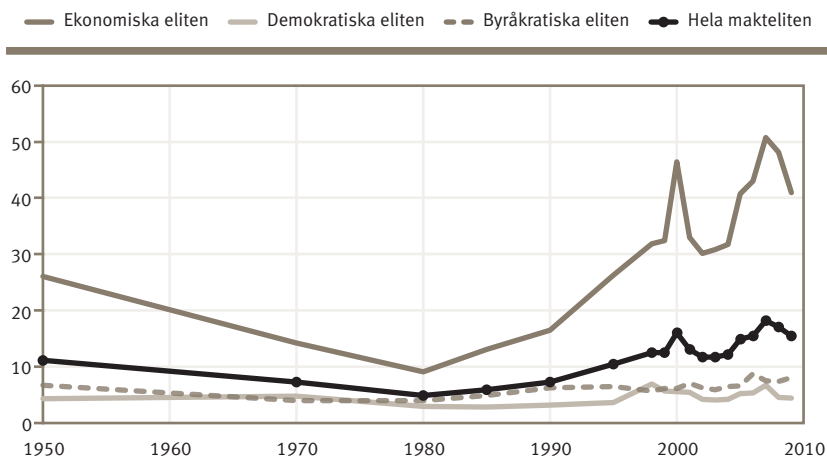
Krisen – bara ett hack i kurvan för den ekonomiska eliten?

Skillnaderna i inkomst mellan de tre olika elitgrupper som ingår i rapporten – den ekonomiska, den demokratiska och den byråkratiska eliten – är stora. Av de tre grupperna är det framförallt den ekonomiska eliten, vilken omfattar 50 verkställande direktörer i näringslivet, som har ökat sina inkomster i förhållande till industriarbetarlönen de senaste årtiondena.

Skillnaderna mellan en vanlig löntagare och den ekonomiska eliten nådde en kulmen år 2007 och 2008. Dessa år motsvarade den genomsnittliga inkomsten i denna grupp 51 respektive 48 industriarbetarlöner. 2009 sjönk de 50 direktörernas inkomst till 43 industriarbetarlöner i snitt. Finanskrisen har inneburit ett fall för den ekonomiska elitens inkomster jämfört med industriarbetarlönen

Inkomstutveckling för maktelitens huvudgrupper

Antal industriarbetarlöner

Källa: Skatteverket

Den sammanräknade inkomsten för den ekonomiska eliten bestod till 28 procent av kapitalinkomster 2007, men under krisåret 2008 föll andelen till 19 procent. Redan 2009 började den dock stiga och stod då för 22 procent av den sammanräknade inkomsten.

De andra två elitgrupperna har betydligt lägre inkomster. Den demokratiska eliten – här menas förtroendevalda – hade en inkomst på drygt 4 industriarbetarlöner 2009. 2007 blev ett toppår med nästan 7 industriarbetarlöner; 2008 sjönk inkomsten till 4,5. Startåret 1950 var inkomsten drygt 4 industriarbetarlöner. Den byråkratiska elitgruppen – främst högre tjänstemän i offentlig sektor – hade i genomsnitt nästan 8 industriarbetarlöner i inkomst år 2009 och ungefär lika mycket de två tidigare åren. 1950 var inkomsten knappt 7 industriarbetarlöner och var ungefär lika stor ända till 2005.

Få kvinnor – med lägre inkomster

Jämställdheten går mycket långsamt framåt i den ekonomiska makteliten. Före år 2000 fanns inte någon kvinna i denna grupp och 2009 är enbart två av näringslivets ledande direktörer kvinnor.

Kvinnornas andel av den demokratiska eliten har ökat under större delen av perioden. År 2005 utgjorde kvinnor 38 procent av denna grupp. Sedan dess verkar utvecklingen ha gått tillbaka och 2009 var andelen kvinnor nere i 30 procent.

I den byråkratiska eliten har andelen kvinnor ökat relativt stadigt. Under de senaste tio åren har andelen kvinnor mer än fördubblats, från 14 till 30 procent.

Den genomsnittliga inkomsten för kvinnorna i makteliten är 2009 cirka 32 procent av männens. Andelen har varit sjunkande sedan 2004 då den var 45 procent.

Toppinkomster, den rikaste procentens inkomster

I takt med att inkomstskillnaderna i OECD-länderna har ökat under de senaste årtiondena har intresset ökat för att undersöka olika delar av inkomstfördelningen. Under 2000-talet har det vuxit fram en litteratur inom ekonomisk forskning som fokuserar på så kallade toppinkomster.

En stark koncentration av inkomster i toppen av fördelningen får effekter på hur den fördelar sig i ett samhälle. En liten grupp som har en stor andel av ett samhälles inkomster har stora möjligheter att samordna sig och utöva stort politiska inflytande. Toppinkomsternas andel är också viktig kompletterande information till grundläggande makroekonomiska mått som BNP.

Toppinkomsterna är i många länder relativt stabila mellan cirka 1940 och 1980. Därefter stiger de brant under perioden fram till finanskrisen. De stigande toppinkomsterna beror huvudsakligen på en dramatisk förändring i inkomsterna för den procent av befolkningen som har högst inkomster. Även i Sverige har toppinkomsterna ökat kraftigt de senaste årtiondena, framförallt beroende på växande kapitalinkomster.

Ett antal olika faktorer bestämmer inkomstskillnadernas och toppinkomsternas utveckling: ekonomins funktionssätt, skattesystemets utformning, styrkeförhållanden på arbetsmarknaden och normer i samhället är en del av dessa. Förändringarna i det svenska skattesystemet

under 2000-talet kommer med största sannolikhet att leda till att toppinkomsterna ökar ytterligare.

Ersättningssystem i den finansiella sektorn

Den finansiella sektorn är känd för sin höga lönenivå. Ersättningar till chefer i den finansiella sektorn är en orsak till att toppinkomsterna har ökat i många länder under de senaste decennierna. Förutom höga lönenivåer är en stor andel rörlig ersättning vanligt förekommande i den finansiella sektorn.

Finansmarknadernas system för rörliga ersättningar var troligen en bidragande orsak till den globala finansiella krisen. Den finansiella krisen spreds sedan till den reala ekonomin, vilket resulterade i ett kraftigt fall i BNP och sysselsättning i många länder, inte minst i Sverige. Åren före finanskrisen skapades – tack vare den felaktiga ersättningsstrukturen – en situation där många anställda i den finansiella sektorn hade starka drivkrafter att ta allt större risker i placeringarna för att höja avkastningen.

Även om problemen kan ha varit större i andra länder, så vet vi genom olika undersökningar att även i Sverige så har en stor del av den rörliga ersättning som betalats ut inte justerats för det risktagande som investeringarna inneburit. Den nya reglering som tagits fram till följd av den finansiella sektorns kris kan, om den efterföljs väl, bidra till att minska samhällsekonomiskt skadligt risktagande.

Den svenska maktelitens inkomster 1950–2009

Inledning

Den krets anställda som har de högsta befattningarna inom näringsliv, politik, ekonomi och andra viktiga samhällsområden återfinns inte som en egen grupp i den offentliga lönestatistiken. Vi vill synliggöra skillnaden i utveckling av inkomster mellan den vanliga löntagaren och eliten. Vår utgångspunkt är att det har en betydelse om makteliten har långt högre inkomster än de människor som påverkas av deras beslut. Det säger också något viktigt om vårt samhälle om skillnaderna trendmässigt ökar eller minskar.

I detta kapitel redovisas maktelitens inkomstutveckling under åren 1950–2009 och jämförs med industriarbetarlönens utveckling under samma period. Metoden gör det möjligt att följa hur relationen mellan industriarbetare och den grupp som vi definierat som makteliten i samhället har förändrats över en tidsperiod på nära sextio år.

Vi gör en granskning av sammanlagt 197 positioner i näringsliv, politiken och samhället i övrigt. 2010 utkom ingen rapport och därför inkluderas nu både inkomstår 2008 och 2009. Dessutom har vi fyllt i luckor i tidigare års rapporter så att alla positioner finns med varje år från och med 1998. Från och med 2001 års rapport har vi också en gjord en särskild granskning av verkställande direktörer för de fondbolag som förvaltar svenska aktier i premiepensionssystemet och inkomstdata för dessa finns nu också från och med 1998.

Vilka ingår i makteliten?

Ursprungligen valde vi ut 200 positioner i det svenska samhället som vi anser motsvara de positioner som ger störst makt och inflytande över det svenska samhället. Några har fallit bort under de senaste 10 åren vid sammanslagningar inom gruppen arbetsmarknadens parter varvid det nu finns 197 positioner kvar. Dessa positioner kan delas in i elva maktgrupper:

- Näringslivets verkställande direktörer
- Politiker och höga tjänstemän i regering och riksdag
- Representanter för arbetsmarknadens parter
- Generaldirektörer och verkställande direktörer i statliga myndigheter och bolag
- Politiker och höga tjänstemän i de 10 största kommunerna
- Chefer i kommunala bolag i de tre största städerna
- Representanter för det traditionella "överhetssamhället" det vill säga hovet, domstolarna, kyrkan, militären och utrikesförvaltningen
- Mediachefer/redaktörer och journalister
- Representanter för universitets- och forskarvärlden
- Chefsekonomer inom näringslivet och arbetsmarknadens parter
- Representanter för folkrörelseorganisationerna

Inkomst – inte lön

Många höga positioner medför sidouppdrag som också ger inkomst, till exempel styrelseuppdrag. Summan av inkomsterna ger därför en bättre bild av den faktiska ekonomiska standard som positionen ger än vad själva lönen gör. Det är också denna inkomst vi kan få uppgifter om från Skatteverket. De siffror som redovisas i detta kapitel gäller därför de sammanlagda inkomsterna för den person som innehar en särskild position under granskningsåret, inte endast grundlönen för positionen i sig.

För alla positioner redovisas två inkomstmått före skatt – inkomst av tjänst och sammanräknad inkomst (se tabell 1 samt bilagorna). I den senare inkomsten ingår även avkastning på kapital och inkomster/avdrag för näringsverksamhet. Jämförelserna med industriarbetarlönen görs endast utifrån den sammanräknade inkomsten före skatt. Välbetalda positioner innebär ofta att innehavaren med tiden kan bygga upp en förmögenhet som genererar kapitalinkomster eller inkomster av näringsverksamhet. Därför anser vi att det ger en mer rättvisande bild av klyftorna gentemot vanliga löntagare om vi utgår från den sammanräknade inkomsten för makteliten, istället för enbart inkomst av tjänst.

En utförlig redogörelse för positioner, urval och metod för hela rapportserien finns i bilaga 1.

Maktelitens inkomst 2009

Antal industriarbetarlöner 2009 för samtliga maktgrupper

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
MÄN OCH KVINNOR			
Näringslivet	50	33,8	42,9
Statlig verksamhet	10	22,6	23,3
Media	16	8,1	9,2
Arbetsmarknadens parter	25	6,6	6,6
Ekonomer	10	6,0	6,3
Överhettssamhället	11	3,7	5,9
Folkrörelseorganisationer	11	5,0	4,9
Regering/riksdag	22	4,0	4,7
Kommunala bolag	12	4,1	4,1
Universitet/forskarvärlden	10	3,8	3,8
Kommuner	20	3,5	3,5
Hela makteliten	197	13,3	15,9

Tabell 1.1a

Källa: Skatteverket

Högst inkomster i näringslivet

Den genomsnittliga inkomsten för hela makteliten, såsom vi definierat den, är 15,9 industriarbetarlöner 2009. Det innebär att en genomsnittlig sammanräknad inkomst före skatt för denna grupp var 4,7 miljoner kronor, att jämföra med en industriarbetarlön på 298 600 kronor.

I vårt material ingår en VD med inkomster motsvarande 1 396 respektive 1 015 industriarbetarlöner för 2008 respektive 2009. Dessa inkomster har i sammanräkningen maximerats till 200 industriarbetarlöner.¹ Näringslivsgruppen, bestående av 50 verkställande direktörer i de största bolagen i Sverige, tjänar mest med en genomsnittlig inkomst på 12,8 miljoner kronor, vilket motsvarar 43 industriarbetarlöner.

Därefter kommer gruppen generaldirektörer och VD:ar i statliga verksamheter med en genomsnittlig inkomst på 23 industriarbetarlöner.

¹ Se bilaga 1 för uträkningsmetoder.

Maktelitens inkomst 2009

Antal industriarbetarlöner 2009 för samtliga maktgrupper

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
MÄN			
Näringslivet	48	33,9	43,4
Statlig verksamhet	8	25,8	26,4
Media	10	9,6	9,9
Arbetsmarknadens parter	15	9,8	9,7
Ekonomer	8	6,6	7,0
Överhetssamhället	10	3,8	6,2
Folkrörelseorganisationer	9	5,3	5,1
Regering/riksdag	16	4,1	5,1
Kommunala bolag	9	4,1	4,1
Universitet/forskarvärlden	8	3,3	3,4
Kommuner	11	3,6	3,5
Hela makteliten	152	15,6	18,9

Tabell 1.1b

Källa: Skatteverket

Gruppens genomsnitt lyfts av de höga inkomsterna hos de verkställande direktörerna i Telia, Posten och Vattenfall. Om dessa tre exkluderas sjunker genomsnittsinkomsten till 10 industriarbetarlöner.

På tredje plats kommer mediagruppen med 9 industriarbetarlöner. Tre personer i denna grupp har väsentligt högre inkomster än de övriga – mellan 6 och 14 miljoner kronor – vilket drar upp genomsnittet. Om dessa tre exkluderas blir genomsnittet 4,4 industriarbetarlöner.

Arbetsmarknadens parter representerade i genomsnitt knappt 7 industriarbetarlöner under 2009. VD på Svenskt Näringsliv och Teknikföretagen har betydligt högre inkomster (19 respektive 41 industriarbetarlöner) än övriga. Om dessa exkluderas blir genomsnittet 4,6.

De positioner som utgör det traditionella överhetssamhället fick se sina relativa inkomster sjunka. De senaste två åren har inkomsten gått från 7,7 industriarbetarlöner 2007 till 5,9 under 2009. Om kungens ka-

Maktelitens inkomst 2009

Antal industriarbetarlöner 2009 för samtliga maktgrupper

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
KVINNOR			
Näringslivet	2	30,1	30,1
Statlig verksamhet	2	9,8	10,7
Media	6	5,6	7,9
Arbetsmarknadens parter	10	4,6	4,8
Ekonomer	2	3,6	3,5
Överhettssamhället	1	3,0	3,0
Folkrörelseorganisationer	2	3,9	3,7
Regering/riksdag	8	4,1	4,0
Kommunala bolag	3	4,2	4,2
Universitet/forskarvärlden	2	5,7	5,4
Kommuner	9	3,5	3,5
Hela makteliten	42	5,5	5,9

Tabell 1.1c

Källa: Skatteverket

pitalinkomst exkluderas (kungen har ingen inkomst av tjänst) blir genomsnittet 4,3 industriarbetarlöner.

Ekonomgruppen består av chefsekonomer i tre stora banker och hos arbetsmarknadens parter, samt chefen för Stockholmsbörsen (numera en del av Nasdaq OMX) och generaldirektören för Finansinspektionen. Dessa tjänar i genomsnitt 6 industriarbetarlöner. Snittet dras upp av två bankekonomer och om dessa exkluderas blir genomsnittet 4,8 industriarbetarlöner för ekonomgruppen.

Mellan 2006 och 2007 ökade inkomsterna i gruppen regering/riksdag från 3,5 till 6,9 industriarbetarlöner. Det berodde framför allt på att den nya riksdagsmajoriteten ledde till att denna grupp fick en ny sammansättning, med betydligt högre inkomster. År 2009 sjönk genomsnittet till knappt 5 industriarbetarlöner, mycket beroende på lägre kapitalinkomster. En position (riksdagens talman) hade dock betydande kapi-

Maktgruppernas och statsministerns inkomster 2007–2009

Antal industriarbetarlöner

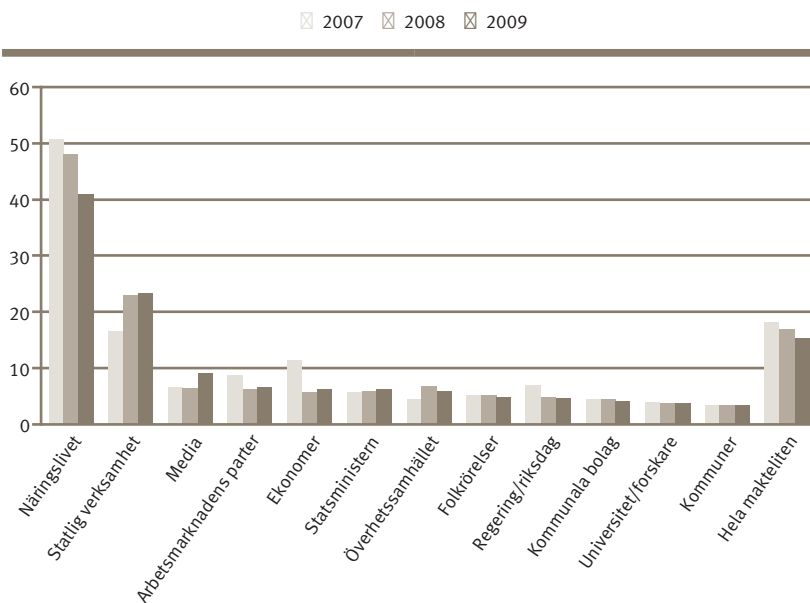

Diagram 1.1

Källa: Skatteverket

talinkomster, vilket gav en sammanräknad inkomst på drygt 5 miljoner kronor. Om vi exkluderar denna position blir genomsnittet drygt 4 industriarbetarlöner för gruppen 2009.

För övriga grupper i vår undersökning var den genomsnittliga sammanräknade inkomsten mellan 3,5 och 5 industriarbetarlöner 2009.

Diagram 1.1 visar de elva maktgruppernas genomsnittliga sammanräknade inkomst för åren 2007–2009, uttryckt i antal industriarbetarlöner. Statsministerns inkomst visas som en egen stapel. Statsministern hade 2009 en inkomst på cirka 1,8 miljoner kronor, motsvarande 6,2 industriarbetarlöner. Det ger positionen en sätteplassering om man jämför den med genomsnittet för samtliga elitgrupper.

En indelning i tre elitgrupper

I var och en av de elva maktgrupperna ingår det för få personer för att kunna dra några större slutsatser kring inkomstutvecklingen. Flera grupper består bara av sammanlagt tio positioner. För att möjliggöra bredare jämförelser har vi skapat tre större grupper. Den första gruppen, som vi kallar den ekonomiska eliten, består av representanter för näringslivet (50 personer). Den andra gruppen, den demokratiska eliten, består av folk- och förtroendevalda (50 personer). Övriga (97 personer) ingår i en ganska heterogen grupp som vi har döpt till den byråkratiska eliten.

Den ekonomiska eliten hade en genomsnittlig inkomst motsvarande 43 industriarbetarlöner 2009. De två övriga grupperna hade betydligt lägre inkomster. Den byråkratiska eliten hade i genomsnitt 8 industriarbetarlöner och den demokratiska eliten 4,4 industriarbetarlöner.

I den byråkratiska eliten är det sju positioner som utmärker sig, genom att de har inkomster före skatt överstigande 20 industriarbetarlöner. Det är Vattenfalls VD (48), Telias VD (51), Postens VD (60), chefredaktörerna på DN och DI (47 respektive 24), kungen (22)² och Teknikföretagens VD (41). Tas dessa sju personers inkomster bort från gruppen blir genomsnittet för denna grupp 5,3 i stället för 8 industriarbetarlöner.

Ingen position utmärker sig i gruppen vi kallar den demokratiska eliten; ingen har mer än 20 industriarbetarlöner i inkomst. Genomsnittet för denna grupp 2009 är 4,4 industriarbetarlöner.

Utvecklingen från 1950 till 2009

Skillnaden mellan maktelitens inkomster i genomsnitt och industriarbetarlönen har varierat kraftigt under den tidsperiod som vi studerar. Diagram 1.2 visar utvecklingen för de tre grupperna från 1950 och fram till 2009. För de 200 positioner som vi kallar för makteliten motsvarade den genomsnittliga sammanräknade inkomsten 11 industriarbetarlöner 1950. 1980 var samma genomsnitt endast 5 gånger en industriarbetarlön. 1995 var makteliten åter tillbaka på ungefär samma nivå som för 1950 och 2009 var relationen sådan att maktelitens medlemmar som genomsnitt hade en sammanräknad inkomst på drygt 15 industriarbetarlöner.

Gruppen som vi kallar den ekonomiska eliten hade år 1950 en in-

---

2 Sedan inkomståret 1998 har kungen noll kronor i inkomst av tjänst enligt Skatteverket.

Inkomstutvecklingen för maktelitens huvudgrupper 1950–2009

Antal industriarbetarlöner

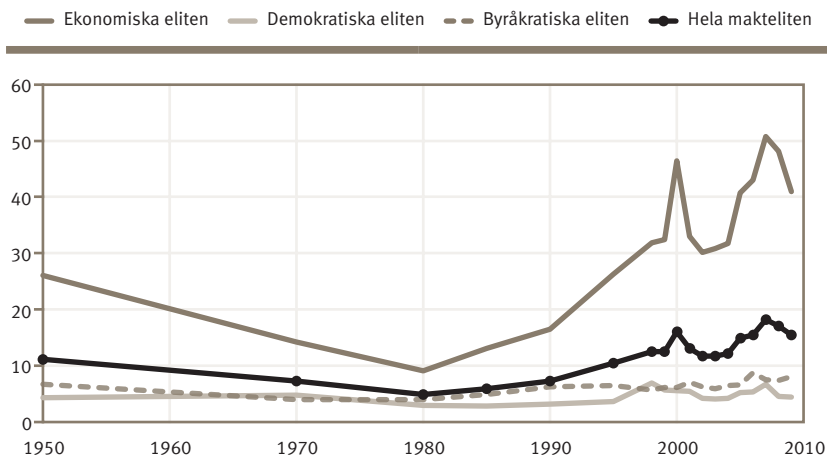

Diagram 1.2

Källa: Skatteverket

komst som motsvarade 26 industriarbetarlöner. 1980 var inkomsterna i denna grupp som lägst: 9 industriarbetarlöner. Under denna period i början på 1980-talet var inkomstspridningen som lägst i Sverige. Under senare delen av 1980-talet började avståndet öka igen, för att 1995 vara tillbaka på 1950 års nivå, som var 26 industriarbetarlöner.

Under några år i början av 2000-talet framstod det som att skillnaderna mellan en vanlig löntagare och den ekonomiska eliten hade kulminerat år 2000. Detta år motsvarade den genomsnittliga inkomsten i denna grupp 46 industriarbetarlöner. Nu har vi sett liknande stora tal igen under 2007–2008: mellan 48 och 51 industriarbetarlöner. Den sammanräknade inkomsten utgjordes dessa år i ovanligt hög grad av kapitalinkomster: mellan 20 och 28 procent. Det kan jämföras med 1980,

Inkomstfördelning av VD-löner 2006–2009

Antal industriarbetarlöner

☒ 2006 ☒ 2007 ☒ 2008 ☒ 2009

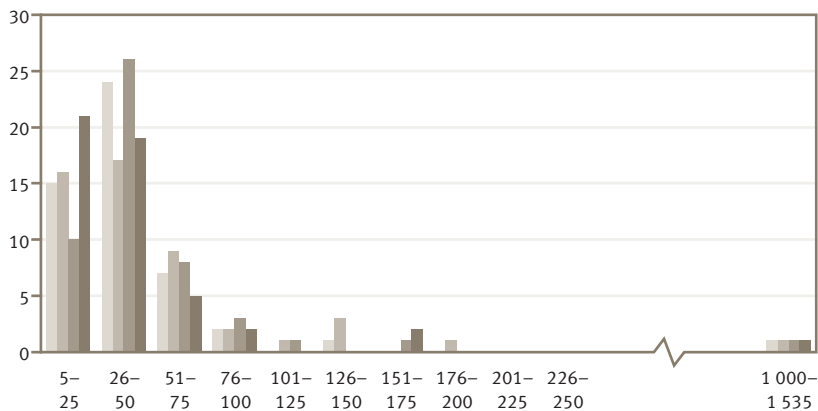

Diagram 1.3

Källa: Skatteverket

då kapitalinkomsterna var negativa. Avdragen i inkomstslaget kapital utgjorde då 14 procent av den sammanlagda inkomsten.

Spridningen bland VD:arnas inkomster är stor och ett par extrema värden får stor effekt på genomsnittet. Flertalet positioner i den ekonomiska eliten har inkomster på mellan 25 till 50 industriarbetarlöner, det vill säga mellan 8 och 15 miljoner kronor i 2009 års lönenivå

Den demokratiska eliten hade 1950 motsvarande drygt 4 gånger industriarbetarlöner. Från denna nivå skedde en nedgång till som lägst knappt 3 industriarbetarlöner 1980. Någon gång efter 1985 började även inkomsterna för denna grupp att öka snabbare än industriarbetarnas och 1998 var relationen ungefär 1 till 7. Sedan dess har den demokratiska elitens relativa inkomster sjunkit till 4,4 industriarbetarlöner 2009.

Sammanräknad inkomst för män och kvinnor i den ekonomiska eliten 1950–2009. Antal industriarbetarlöner

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal positioner	Industriarbetarlön	Antal positioner	Industriarbetarlön	Antal positioner	Industriarbetarlön
NÄRINGSLIVET (Ekonomiska)						
1950	0	0,0	50	26,1	50	26,1
1970	0	0,0	50	14,2	50	14,2
1980	0	0,0	49	9,1	49	9,1
1985	0	0,0	50	13,1	50	13,1
1990	0	0,0	50	16,5	50	16,5
1995	0	0,0	49	26,3	49	26,3
1998	0	0,0	50	31,9	50	31,9
1999	0	0,0	50	32,4	50	32,4
2000	0	0,0	50	46,4	50	46,4
2001	1	29,5	49	33,0	50	33,0
2002	1	26,7	49	30,3	50	30,2
2003	2	14,8	48	31,5	50	30,8
2004	0	0,0	50	31,7	50	31,7
2005	0	0,0	50	40,7	50	40,7
2006	1	50,6	49	42,7	50	43,0
2007	2	62,1	48	50,3	50	50,8
2008	2	58,9	48	47,6	50	48,1
2009	2	30,1	48	43,4	50	42,9

Tabell 1.2a

Källa: Skatteverket

Inkomsterna för den byråkratiska eliten var startåret 1950 knappt 7 industriarbetarlöner. Utvecklingen följer samma mönster som för övriga elitgrupper och skillnaderna var sålunda som minst i början på 1980-talet (motsvarande 4 industriarbetarlöner), för att sedan vända uppåt. Under 1990-talet har den genomsnittliga inkomstrelationen för denna grupp och industriarbetaren varierat mycket lite. Sedan 1990 har den pendlat runt 6 industriarbetarlöner. De senaste åren har avståndet

Sammanräknad inkomst för män och kvinnor i den demokratiska eliten 1950–2009. Antal industriarbetarlöner

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal positioner	Industriarbetarlön	Antal positioner	Industriarbetarlön	Antal positioner	Industriarbetarlön
FOLKRÖRELSE, POLITIKER OCH ANDRA FÖRTROENDEVALDA (Demokratiska)						
1950	0	0,0	58	4,3	58	4,3
1970	0	0,0	59	4,7	59	4,7
1980	2	2,2	58	2,9	60	2,9
1985	4	2,1	56	2,9	60	2,8
1990	6	2,5	54	3,3	60	3,2
1995	14	3,2	47	3,8	61	3,6
1998	15	3,4	41	4,2	56	6,9
1999	14	3,5	42	6,3	56	5,6
2000	11	3,5	42	6,1	53	5,5
2001	14	3,5	39	6,1	53	5,4
2002	17	3,4	35	4,5	52	4,2
2003	19	3,4	33	4,6	52	4,1
2004	18	3,6	34	4,5	52	4,2
2005	20	3,5	32	6,3	52	5,2
2006	18	3,6	34	6,2	52	5,3
2007	16	4,0	36	7,9	52	6,7
2008	14	4,0	36	4,7	50	4,5
2009	15	3,9	35	4,6	50	4,4

Tabell 1.2b

Källa: Skatteverket

ökat och 2009 utgjorde gruppens genomsnittliga inkomst motsvarande 8 industriarbetarlöner.

Maktelitens ålder

Den genomsnittliga åldern för de personer vi kallar makteliten har inte ändrats nämnvärt under den studerade perioden. I näringslivet var genomsnittsåldern för dem med de främsta maktpositionerna 55 år 1950.

Sammanräknad inkomst för män och kvinnor i den byråkratiska eliten 1950–2009. Antal industriarbetarlöner

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal positioner	Industriarbetarlön	Antal positioner	Industriarbetarlön	Antal positioner	Industriarbetarlön
ÖVRIGA GRUPPER (Byråkratiska)						
1950	1	4,9	79	6,8	80	6,7
1970	1	3,2	88	4,0	89	4,0
1980	4	2,4	87	4,0	91	4,0
1985	3	3,1	87	4,9	90	4,9
1990	6	2,7	86	6,5	92	6,2
1995	10	4,2	82	6,8	92	6,5
1998	12	3,6	83	8,0	95	5,7
1999	13	4,9	78	6,3	91	6,1
2000	15	5,0	83	6,3	98	6,1
2001	17	5,7	80	7,3	98	7,0
2002	19	5,7	79	6,3	97	6,2
2003	18	5,8	79	6,0	97	5,9
2004	18	8,6	79	6,0	97	6,5
2005	22	5,0	74	7,1	96	6,6
2006	21	4,8	75	9,8	96	8,7
2007	24	4,5	72	8,4	96	7,5
2008	27	4,4	70	8,6	97	7,4
2009	29	5,2	68	9,1	97	8,0

Tabell 1.2c

Källa: Skatteverket

Därefter har åldersgenomsnittet sjunkit något: 2009 var den 53 år. Även den demokratiska eliten hade 2009 en lägre genomsnittlig ålder på 51 år. Tidigare var genomsnittet under många år 55 år i denna grupp. För den byråkratiska eliten har medelåldern länge legat kring 54 år.

Endast 5 procent av makteliten är yngre än 40 år. I denna grupp är också inkomsterna som genomsnitt lägst, cirka 5 industriarbetarlöner 2009. Personer som är 60 år och äldre utgör 22 procent av gruppen och

Sammanräknad inkomst för män och kvinnor i hela makteliten 1950–2009. Antal industriarbetarlöner

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal positioner	Industriarbetarlön	Antal positioner	Industriarbetarlön	Antal positioner	Industriarbetarlön
HELA MAKTELITEN						
1950	1	4,9	187	11,2	188	11,1
1970	1	3,2	197	6,8	198	7,2
1980	6	2,3	194	5,0	200	4,9
1985	7	2,5	193	6,4	200	5,9
1990	12	2,6	190	8,2	202	7,2
1995	24	3,6	178	11,4	202	10,4
1998	27	3,6	174	13,9	201	12,5
1999	27	4,2	170	14,0	197	12,5
2000	26	4,4	174	17,8	200	16,0
2001	32	5,5	167	14,6	200	13,1
2002	36	5,3	163	13,1	199	11,7
2003	39	5,1	160	13,3	199	11,7
2004	36	6,1	163	13,6	199	12,2
2005	42	4,3	156	17,7	198	14,9
2006	40	5,8	158	18,1	198	15,5
2007	42	7,1	156	21,2	198	18,2
2008	43	6,9	154	20,3	197	17,0
2009	45	5,9	152	18,9	197	15,9

Tabell 1.2d

Källa: Skatteverket

dessa har en sammanräknad inkomst som motsvarar 15 industriarbetarlöner i genomsnitt. Den yngsta personen som ingick i makteliten 2009 var 31 år och den äldsta var 70 år.

Eliten och jämställdheten

Som framgår av tabell 1.2 är och förblir makteliten en skara som kraftigt domineras av män. Endast 23 procent, eller 45 av 197 maktpositioner, innehas av kvinnor. Antalet kvinnor har dock ökat förhållandevis stadigt sedan 1950. Både detta år och 1970 fanns endast en kvinna med.

Maktgruppernas inkomster för kvinnor och män 2008

Antal industriarbetarlöner

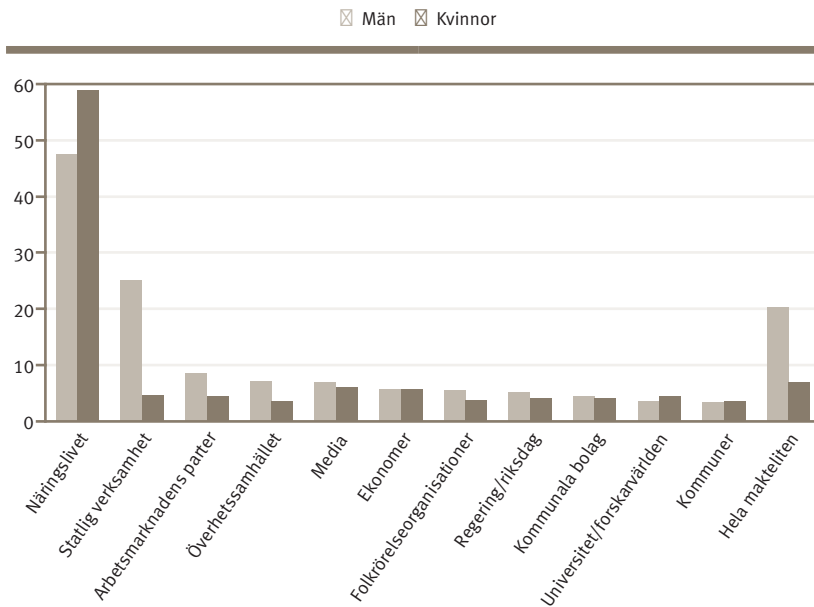

Diagram 1.4

Källa: Skatteverket

Urvalsåret 1980 var det sex kvinnor som ingick i makteliten. 1990 hade denna siffra fördubblats. De senaste tio åren har andelen kvinnor ökat med nio procentenheter.

Den låga andelen kvinnor gör att det är mycket få kvinnor i urvalet för varje grupp. Kvinnor är mest underrepresenterade i den ekonomiska eliten under hela den undersökta perioden. Under 2009 var två personer i denna grupp kvinnor. Näst sämsta grupp vad gäller andel kvinnor är överhetsamhället, som under perioden 1950 till 2009 aldrig har inkluderat mer än en kvinna. Även i grupperna statlig verksamhet,

Maktgruppernas inkomster för kvinnor och män 2009

Antal industriarbetarlöner

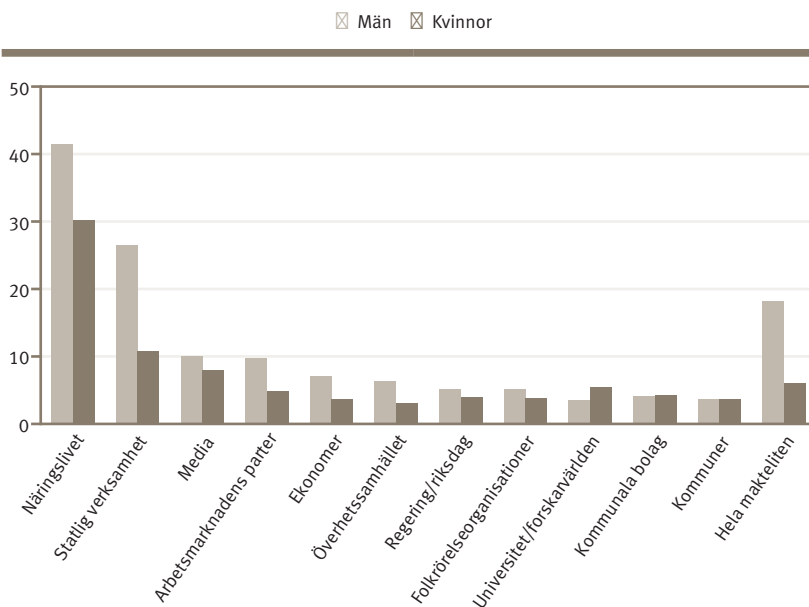

Diagram 1.5

Källa: Skatteverket

ekonomerna samt universitets/forskarvärlden är kvinnor kraftigt underrepresenterade.

Den genomsnittliga inkomsten för kvinnorna i makteliten var 2009 31 procent av männens, vilket är en minskning jämfört med 2008 då andelen var 34 procent. Det är mycket få kvinnor som tjänar mer än genomsnittet för männen i varje grupp. I mediagruppen, som består av 16 personer, varav sex kvinnor, är det en kvinna som tjänar betydligt mer än genomsnittet för männen. De två kvinnorna i gruppen universitet/forskare tjänar något mer än genomsnittet för de åtta männen. I kommunerna och kommunala bolag har kvinnorna ungefär lika stora inkomster som männen.

Arbetsmarknadens parter

Vi har även för detta år gjort en särskild granskning av de positioner som innehas av arbetsmarknadens parter. Hur utvecklas inkomsterna för den elit som utgörs av arbetsmarknadens parter jämfört med resten av urvalet?

Fackliga organisationer

Tabell 1.3 visar vilka positioner bland de fackliga organisationerna som ingår i urvalet. Från LO ingår ordförande, vice ordförande samt ekonomichefen. LO-ordföranden behandlas i ett särskilt avsnitt nedan.

Bland medlemsförbunden är ordföranden i Byggnads, Handels, Kommunal och IF Metall med i urvalet. Den genomsnittliga inkomsten för dessa fyra förbundsordförande var 2009 3,3 industriarbetarlöner. Den genomsnittliga inkomsten 2009 för de 11 förbundsordförande som inte ingår i urvalet var 2,7 industriarbetarlöner.

Inkomsterna för samtliga förbundsordförande i LO framgår av bilaga 5.

I diagram 1.6 och i tabell 1.4 visas hur de fackliga företrädarnas inkomster utvecklas i relation till industriarbetarlönen. Här finns det inget tydligt mönster över tiden. Störst var skillnaden år 1998, 2000 och 2004 då den var drygt fyra industriarbetarlöner. Den låg på knappt fyra industriarbetarlöner 2002, vilket var något över 1950 års nivå. År 2009 var gruppens inkomst i genomsnitt 3,7 industriarbetarlöner. De fackliga företrädarnas inkomster har under hela undersökningsperioden legat mellan 3,1 och 4,3 industriarbetarlöner.

Fackliga företrädare i urvalet

Ordförande LO	Ordförande Byggnads	Ekonomichef Unionen
Vice ordförande LO	Ordförande Kommunal	Ordförande ST
Ekonomichef LO	Ordförande Handels	Ordförande SACO
Ordförande Metall	Ordförande TCO	Ordförande Sveriges Ingenjörer
Ekonomichef Metall	Ordförande Unionen	Ekonomichef Sveriges Ingenjörer

Tabell 1.3

Inkomsterna hos arbetsmarknadens parter representanter 1950–2009. Antal industriarbetarlöner

	Hela makteliten	Arbetstagsidan	Arbetsgiversidan
1950	11,1	3,5	
1970	7,2	4,2	
1980	4,9	3,1	
1985	5,9	3,1	
1990	7,2	3,4	
1995	10,4	3,7	9,2
1998	12,5	4,2	20,4
1999	12,5	4,2	14,1
2000	16,0	4,3	12,6
2001	13,1	3,8	12,4
2002	11,7	3,8	12,1
2003	11,7	3,9	7,6
2004	12,2	4,1	8,4
2005	14,9	3,9	14,7
2006	15,5	3,8	32,4
2007	17,3	3,9	16,5
2008	18,1	3,7	10,0
2009	16,3	3,6	11,2

Tabell 1.4

Källa: Skatteverket

Arbetsgivarnas organisationer

Arbetsgiversidan, som från början hade 12 positioner men nu består av 10, har hela tiden haft väsentligt högre inkomster än arbetstagsarnas representanter. Inkomsterna för denna grupp har pendlat från motsvarande 8 till 32 gånger en industriarbetares lön. 2009 hade arbetsgivarrepresentanterna en inkomst på i snitt drygt 11 industriarbetarlöner. Om vi räknar bort Svenskt Näringslivs VD samt Teknikföretagens VD blir genomsnittet 7 industriarbetarlöner.

Inkomster för arbetsmarknadens parter 1950–2009

Antal industriarbetarlöner

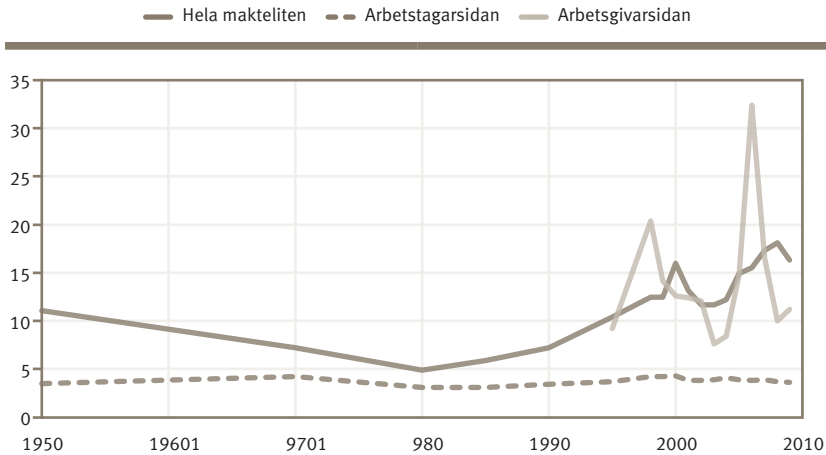

Diagram 1.6

Källa: Skatteverket

LO-ordföranden

Diagram 1.7 visar inkomstutvecklingen 1950–2009 för LOs ordförande uttryckt i antal industriarbetarlöner. 1950 hade LOs ordförande en inkomst motsvarande cirka 6 industriarbetarlöner. Från och med 1985 har LOs ordförande haft inkomster som legat strax under 5 industriarbetarlöner. 2009 var inkomsten 3,5 industriarbetarlöner – den lägsta relativa inkomsten under hela perioden. Att inkomsten för denna position var högre i början av vår undersökningsperiod beror framför allt på att LOs ordförande under många år också var riksdagsledamot och då även uppbar arvode för detta.

Ordförande i LO och VD i Svenskt Näringsliv, sammanräknad inkomst år 1950–2009. Antal industriarbetarlöner

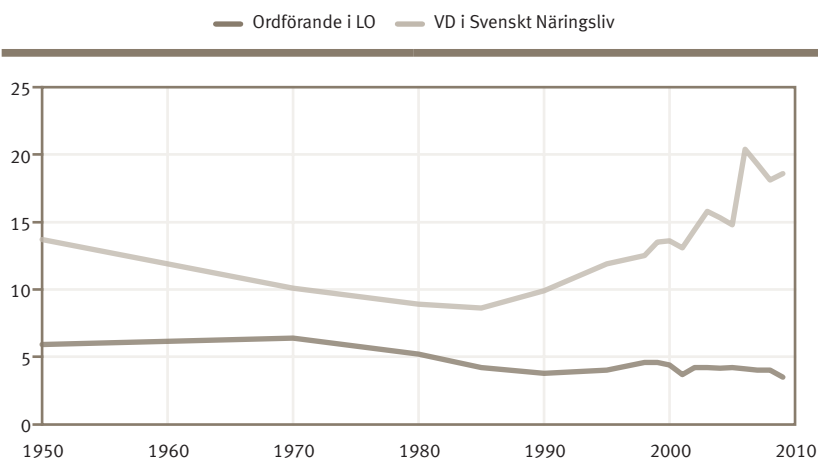

Diagram 1.7

Källa: Skatteverket

I diagrammet visas också de relativa inkomsterna för VD i Svenskt Näringsliv – den position på arbetsgivarsidan som mest påminner om den position som LOs ordförande har på arbetstagsidans.

Fondförvaltarna 1998–2009

2001 (inkomstår 1999) inledde vi en granskning av direktörerna för en del av de fondbolag som förvaltar premiepensionsfonder. Vi valde cheferna för samtliga fonder som enbart handlar med svenska aktier. Denna undersökning följdes sedan upp från 2003 (inkomstår 2001) och framåt. I år innebär det att vi har undersökt 30 positioner och deras inkomster. Detta är ett särskilt urval som inte ingår i den ursprungliga maktelit-

Fondförvaltarnas inkomster 1998–2009

Antal industriarbetarlöner

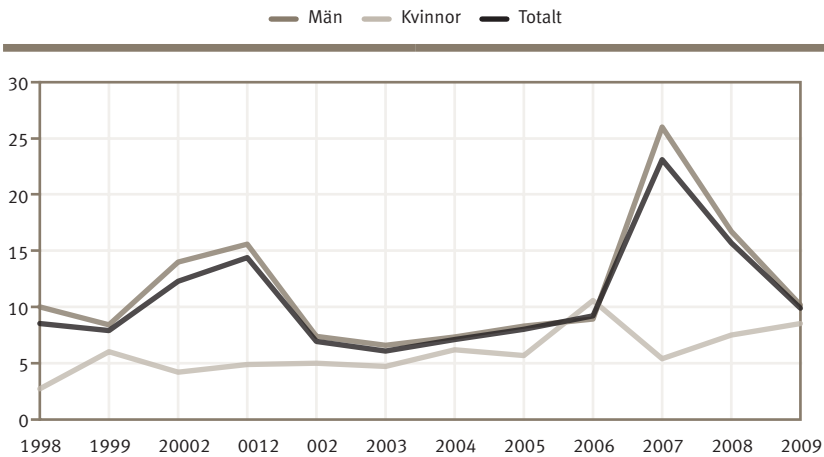

Diagram 1.8

Källa: Skatteverket

gruppen. I år har vi också för denna grupp fyllt i luckorna så att data finns alla år från och med 1998.

Skälet till att fondförvaltarna egentligen borde inkluderas i makteliten är att de förvaltar en väsentlig andel av vårt pensionskapital. De fanns dock inte med i vårt urval 1950 till 1995 och ingår därför inte i den egentliga maktelitgruppen.

Under de 12 år för vilka vi har uppgifter har fondförvaltarnas inkomster varierat kraftigt. Den allmänna börsutvecklingen verkar spela en stor roll för fondförvaltarnas inkomster. I samband med år med en god börsutveckling, som 2000 och 2007, har fondförvaltarna i genomsnitt haft mycket höga inkomster. År 2000 och 2001 var deras inkomster i

Fondförvaltarnas inkomster och könsfördelning

	Antal industriarbetarlöner			Antal personer		
	Män	Kvinnor	Totalt	Män	Kvinnor	Totalt
1998	10,0	2,7	8,5	16	4	20
1999	8,4	6,0	7,9	23	6	29
2000	14,0	4,2	12,3	23	5	28
2001	15,6	4,9	14,4	25	3	28
2002	7,4	5,0	6,9	21	6	27
2003	6,6	4,7	6,1	20	6	26
2004	7,3	6,2	7,1	22	6	28
2005	8,3	5,7	8,0	24	4	28
2006	8,9	10,6	9,2	24	4	28
2007	26,0	5,4	23,1	24	4	28
2008	16,7	7,5	15,7	26	3	29
2009	8,5	8,5	8,5	25	5	30

Tabell 1.5

Källa: Skatteverket

genomsnitt 12,3 respektive 14,4 industriarbetarlöner. Åren därefter var inkomsterna endast ungefär hälften så stora. År 2007 och 2008 stiger inkomsterna återigen mycket kraftigt, till 23,1 respektive 15,7 industriarbetarlöner. År 2009 minskar inkomsterna till i genomsnitt 8,5 industriarbetarlöner.

Bland fondförvaltarna är männen i stor majoritet under hela perioden 1998–2009. Det finns inget tecken på att kvinnornas andel, som 2009 var 17 procent, stiger över tiden. Kvinnornas inkomster har i genomsnitt varit lägre än männens under alla år utom ett (2006) samt 2009 då lönerna var lika låga.

Toppinkomster

I TAKT MED ATT INKOMSTSKILLNADERNA i OECD-länderna har ökat under de senaste årtiondena har intresset ökat för att undersöka olika delar av inkomstfördelningen. Med utgångspunkt i nationalekonomen Thomas Pikettys studier av inkomstfördelningen i Frankrike har det vuxit fram en litteratur inom ekonomisk forskning som fokuserar på så kallade toppinkomster.³ Det finns flera goda skäl till detta starka intresse. Dels är det framför allt i toppen av inkomstfördelningen som det har skett stora förändringar, särskilt i USA. Dels finns det, via historiska taxeringsuppgifter, långa tidsserier över toppinkomster, något som saknas i andra delar av inkomstfördelningen.

Inkomstandel topp 10 %, USA, 1917–2007

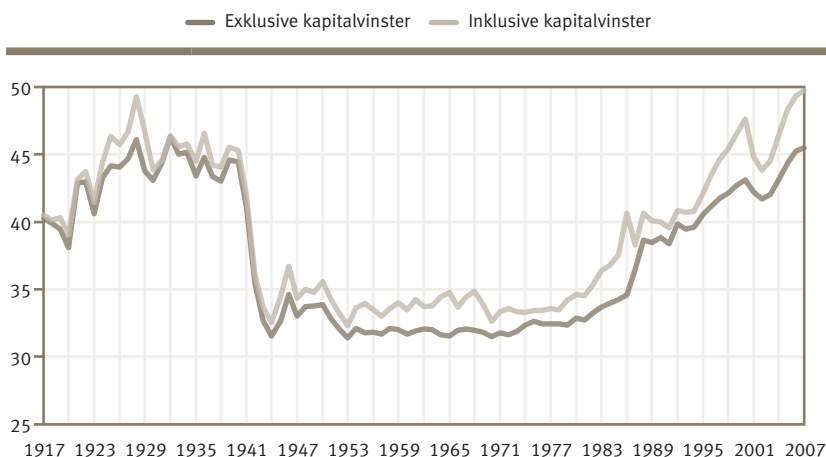

Diagram 2.1

Källa: Piketty och Saez (2003), serien uppdaterad till 2007

³ Piketty (2001).

Kuznets (1955) hypotes säger att inkomstjämligheten ska ha formen av ett omvänt U under loppet av den ekonomiska utvecklingen. Den ökar under industrialiseringsfasen och minskar sedan, i takt med att fler och fler arbetare blir sysselsatta i högproduktiva delar av ekonomin. Hur ska man då tolka inkomstskillnadernas utveckling i västvärlden under efterkrigstiden? Är de stigande inkomstskillnaderna sedan 1970-talet/1980-talet ett resultat av en ny industriell revolution, som i sin tur kommer att följas av en ny utjämningsfas, i takt med att fler löntagare – än en gång – får redskap och kunskaper att konkurrera om de mest produktiva jobben? Det är i sådana fall en utveckling som ligger framför oss. Än så länge finns inga tecken på avtagande inkomstskillnader – tvärtom. I takt med att den finansiella krisen klingar av finns det anledning att tro att toppinkomsternas andel av de totala inkomsterna kommer att fortsätta öka.

Vad är toppinkomster och hur mäts de?

De stickprovsundersökningar som finns över inkomstfördelningen började byggas upp först under 1960- och 1970-talen.⁴ För de senaste decenniernas inkomstutveckling finns det åtminstone i de västliga industriländerna, OECD-länderna, ett mycket bra datamaterial på hushållsnivå, medan kunskapen är bristfällig när det gäller tidigare perioder.⁵

Skatteuppgifter för dem med höga inkomster finns sedan betydligt längre tid tillbaka. Utifrån skatteuppgifter går det att dela in befolkningen i olika inkomstgrupper, exempelvis tiondelar (deciler) eller hundradelar (percentiler). Genom en skattning av privatpersoners totala inkomster går det sedan att beräkna hur stor andel av inkomsterna i ett land som går till, exempelvis, de 10 procent som har högst inkomster.

I skattelängderna finns det i många länder en uppdelning i arbets- och kapitalinkomster. Detta är en stor fördel. De ekonomiska mekanismer som ligger bakom arbetsinkomsternas fördelning och kapitalinkomsternas fördelning är olika, och svåra att testa utifrån uppgifter på den sammanräknade inkomsten.⁶ Det innebär inte att skattedata på

---

4 SCB genomför undersökningar av hushållens inkomster sedan 1975.

5 Gustafsson och Jansson, s. 35.

6 Atkinson et al, s. 1.

något sätt är kompletta. Mycket av det som skulle kunna räknas in i kapitalinkomster ingår inte alltid i de olika ländernas skattebaser (till exempel värdet av att bo i en bostad man äger).

Ett intressant fenomen?

Toppinkomster är intressanta av ungefär samma anledning som maktelitens inkomster är intressanta. Dessa grupper är delvis identiska. Den grupp som vi benämner "makteliten" tillhör, nästan utan undantag den tiondel av befolkningen som tjänar mest. Näringslivseliten ingår, nästan utan undantag, i den tusendel av befolkningen som har de högsta inkomsterna. Men förhållandet mellan dessa två grupper är inte självklart ömsesidigt. Höga inkomster ger inte per automatik stort inflytande över samhällsutvecklingen, åtminstone inte i bemärkelsen politiska beslut.

Men vi kan anta att en stark koncentration av inkomster i toppen av fördelningen – förr eller senare – får effekter på hur inte bara den ekonomiska, men också den politiska makten fördelar sig i ett samhälle. En liten grupp som har en stor andel av ett samhälles inkomster har stora möjligheter att samordna sig och utöva stort politiska inflytande. Det är möjligt att det även påverkar ett samhälles tillstånd på andra sätt, så som hälсотillstånd, förekomst av brottslighet, etc.⁷

Toppinkomsternas andel säger också något väsentligt om vilka, och hur stor denna grupp är, som kontrollerar de ekonomiska resurserna i våra samhällen. Det är också viktig kompletterande information till grundläggande makroekonomiska mått som BNP. I USA lyckades den rikaste hundradelen tillvälla sig 58 procent av den reala ekonomiska tillväxten under perioden 1976–2007.⁸ Det är rimligt att vår syn på den amerikanska ekonomins funktionssätt påverkas av denna kunskap.

Toppinkomsternas utveckling över tid bör också påverka hur vi väljer att utforma våra skattesystem i framtiden. Om toppinkomsterna utgör en betydelsefull och ökande andel av inkomsterna i ett land bör de i högre grad än idag betraktas som en meningsfull skattebas. I Sverige, är det värt att notera, har det under det senaste decenniet skett ett fler-

7 Ex. Wilkinson och Pickett (2009) anser att det finns ett samband mellan inkomstfördelning och en rad olika mått på livskvalitet och hälsa.

8 Atkinson et al, s. 5.

tal skatteförändringar som underlättar kapitalackumulation och därför, allt annat lika, bör leda till att toppinkomsterna ökar.⁹

Teorier om inkomstskillnader

Teorier om inkomstskillnader fokuserar ofta på effekterna av handel, migration, medlemskap i fackföreningar, kunskapsbaserad teknologisk förändring ("skill-biased technological change") och att personer med höga inkomster har en förkärlek för att bilda familj med andra personer med höga inkomster ("assortative mating").

Det dominerande paradigmet inom arbetsmarknadsekonomi när det gäller att förklara den ökande ojämlikheten i arbetsinkomster är dock kunskapsbaserad teknologisk förändring.¹⁰ Denna teori har när det gäller toppinkomster tydliga empiriska problem, eftersom den exempelvis är oförmögen att förklara varför topppercentilen har haft en väsentligt bättre inkomstutveckling än toppdecilen i övrigt.¹¹

De traditionella teorier som försöker förklara hur chefslöner bestäms i hierarkiska organisationer utgår från individens beslutssituation. Den som överväger att acceptera ett chefsjobb på en högre nivå jämför den relativa tryggheten i den nuvarande positionen med de risker som är förknippade med det nya jobbet och den ökade möjligheten att faktiskt få sparken. Det är också troligt att det nya jobbet kräver en större ansträngning än tidigare.

Men det finns andra teorier som är bättre på att fånga toppinkomsternas utveckling. En teoretisk skolbildning utgår från Sherwin Rosens numera klassiska artikel från 1981, "The Economics of Superstars". Globalisering och nya kommunikationsmöjligheter har gjort att de mest talangfulla personerna (exempelvis Zlatan Ibrahimović) får tillgång till en större marknad och därmed kan få en högre avkastning för sin "produkt".¹² Denna utveckling är särskilt markant för de personer som har tillgång till en stor arbetsmarknad, antingen genom sin typ av kompetens (till exempel fotbollsspelare) eller genom sin kulturella bakgrund

---

9 Bland annat borttagandet av arvs- och gåvoskatten (2005), förändringarna i fastighetsskatten (2007–2008) och borttagandet av förmögenhetsskatten (2007).

10 Se exempelvis Acemoglu (2001) och Katz och Autor (1999).

11 Atkinson et al, s. 53.

12 Se exempelvis Frank och Cook (1995) och Gordon och Dew-Becker (2008).

och/eller språkkunskaper (till exempel engelsktalande). Den inkomstfördelning som tidigare fanns bland idrottsstjärnor har, enligt denna skola, nu spritt sig till fler sektorer, exempelvis den finansiella sektorn. Enligt Kaplan och Rauh (2007) har chefer i den finansiella sektorn haft en snabbare inkomsttillväxt än chefer i andra sektorer. De anser att det är förenligt med såväl teorin om "superstjärnor" som med teorin om kunskapsbaserad tillväxt.

Ytterligare en möjlig förklaring till toppinkomsttagarnas inkomstutveckling är att det är särskilt svårt att observera deras marginalproduktivitet, till exempel värdet för företaget av att VD arbetar en timme till. Det kan göra det möjligt för en topp-VD att påverka, eller i värsta fall, lura en styrelse att betala dem onödigt hög ersättning. Det verkar också, när det gäller ersättning för höga befattningshavare, finnas ett särskilt stort inslag av flockbeteende, som för andra grupper i samhället begränsas av god samordning och starka institutioner.¹³

Även förändringar i skattesystemet kan spela en viktig roll. Marginalskatter kan påverka arbetsinkomsterna före skatt på flera olika sätt. Till att börja med: förändringar i marginalskatterna kan påverka hur mycket vi väljer att arbeta. Skillnader i marginalskatter kan även påverka i vilken grad höga befattningshavare försöker byta ut beskattningsbara inkomster mot andra typer av ersättning, exempelvis obeskattade löneförmåner, eller lägre beskattade kapital- och pensionsinkomster (ett fenomen som kallas för "tax shifting").

Förändringar i skatt på arbetsinkomster bör endast ha en engångseffekt på arbetsinkomsterna före skatt, genom att arbetsutbudet reagerar på om det blir mer eller mindre lönsamt att arbeta ytterligare en timme. En progressiv kapitalbeskattning har däremot en så kallad dynamisk effekt, genom att sänka den faktiska avkastningen på de förmögenheter som utgör grunden för morgondagens kapitalinkomster.¹⁴

Toppinkomster i internationell jämförelse

I Pikettys efterföljd har det gjorts studier av toppinkomsternas utveck-

---

13 Piketty och Saez (2003), s. 35. Teorin om flockbeteende får starkt stöd av Ericssons styrelseordförande Michael Treschow i en intervju i Dagens Nyheter 2011-01-24. <http://www.dn.se/ekonomi/treschow-darfor-stiger-direktorenas-loner>

14 Piketty och Saez (2003), s. 23.

ling i ett flertal länder. Det går nu att urskilja mönster och dela in länder i olika grupperingar efter toppinkomsternas utveckling under 1900-talet.

Det finns relativt stora skillnader mellan olika ländergrupperingar, men också några trender som går igen i de flesta länder. Under första hälften av 1900-talet sker ett skarpt fall i toppinkomster, särskilt i de länder som på något sätt deltog i andra världskriget. Utvecklingen är mindre tydlig i de länder, som Sverige, som lyckades hålla sig utanför. Framförallt sker detta fall genom minskande kapitalinkomster. De fallande toppinkomsterna beror alltså på att förmögenhetsfördelningen under denna period blir mindre koncentrerad. Efter andra världskriget är toppinkomsternas utveckling u-formad. Toppinkomsterna faller en period, för att sedan börja öka någon gång på 1970- eller 1980-talet.

Denna "typiska" utveckling är tydligast i de anglosaxiska länderna¹⁵ samt i Kina och Indien. I Sydeuropa och de nordiska länderna är denna utveckling mindre dramatisk, men ändå tydlig. I de kontinentaleuropeiska länderna och Japan är denna utveckling ännu mindre uttalad, med antingen en endast svagt ökande, eller utebliven, ökad andel toppinkomster.

Om man fingranskar toppdecilen så framgår det att det är just den procent som har de högsta inkomsterna som har tagit en allt större andel under de senaste decennierna. Ett nytt mönster är att de ökade toppinkomsterna i väsentlig grad beror på att de högsta förvärvsinkomsterna ökar. Det får till effekt att andelen arbetsinkomster i topppercentilen i många länder är mycket högre i dag än under 1900-talets tidigare del.¹⁶

USA är på många sätt det land där utvecklingen mot stigande toppinkomster har varit skarpast och inletts tidigast. Det finns därför anledning att betrakta den amerikanska utvecklingen särskilt noggrant. Toppinkomsterna, mätt som toppdecilens inkomster, är relativt stabila mellan cirka 1940 och 1980. Därefter stiger de brant och når 50 procent 2007 – det högsta värdet sedan början på 1900-talet. De stigande toppinkomsterna beror huvudsakligen på en dramatisk förändring i topppercentilens inkomster, som ökar från 8,9 procent 1976 till hela 23,5 procent 2007.

---

¹⁵ Australien, Irland, Kanada, Nya Zeeland, Storbritannien och USA.

¹⁶ Atkinson et al, s. 4.

Inkomstandel, USA, 1913–2007, inklusive kapitalvinster

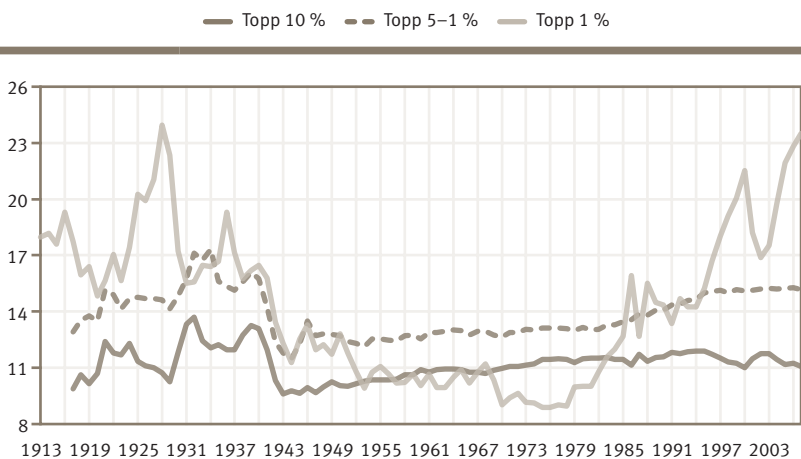

Diagram 2.2

Källa: Piketty och Saez (2003), serien uppdaterad till 2007

Piketty och Saez (2003) förklarar denna utveckling med att den stora depressionen och andra världskriget hade en permanent effekt på de största kapitalinkomsterna. Kraftigt progressiva inkomstskatter, i kombination med arvsskatt, satte punkt för ”de stora förmögenheternas” tid. Utvecklingen efter andra världskriget hänger framför allt samman med att toplönerna (arbetsinkomst) började stiga under 1970-talet och nu är betydligt högre än före andra världskriget. I sammanfattning innebär detta att i toppen av inkomstfördelningen så har ”de arbetande rika” ersatt rentieren.¹⁷

Förändringarna i toppinkomsternas andel är så plötsliga att de, enligt Piketty och Saez (2003) inte kan förklaras utifrån det traditionella nationalekonomiska synsättet, det vill säga att de ökande inkomstskillnaderna beror på att den teknologiska utvecklingen har ökat värdet på vissa kompetenser. Även andra faktorer måste ha spelat en viktig roll.

¹⁷ Piketty och Saez (2003), s. 1.

Möjliga kandidater är arbetsmarknadens institutioner, skattepolitiken och sociala normer vad gäller synen på löneskillnader.

Toppinkomster i Sverige

Sverige har under större delen av 1900-talet utmärkt sig genom relativt låga toppinkomster. Så har dock inte alltid varit fallet. Under den första tredjedelen av 1900-talet var Sverige ett land med höga toppinkomster och troligen stora inkomstskillnader. Sverige har till och med den tvivelaktiga äran att vara det land där den högsta inkomsten för topp-percentilen har noterats: 28 procent 1916. Bristen på vissa importvaror och möjligheten att exportera till de krigförande länderna gav under första världskriget stora ekonomiska möjligheter till en liten grupp i det svenska samhället.¹⁸

Roine och Waldenström (2006) har gjort en omfattande studie över toppinkomsternas utveckling i Sverige, efter Pikettys modell. Deras data täcker i princip hela 1900-talet, en period där det svenska samhället har genomgått stora förändringar.¹⁹ Även i Sverige minskar toppinkomsternas andel under den första halvan av 1900-talet, det vill säga före expansionen av välfärdsstaten tog fart, och beror framför allt på fallande inkomster för topppercentilen. De minskande inkomsterna beror dels på fallande kapitalinkomster, men från och med mitten på 1930-talet även på minskande lönespridning. Under perioden 1950 till 1980 fortsätter inkomstskillnaderna att minska, men i långsammare takt än tidigare. Mellan början på 1900-talet och 1980 halverades toppdecilens andel från 46 till 23 procent.

Efter 1980 börjar toppdecilens andel av inkomsterna att stiga. Roine och Waldenström (2006) lyfter fram realisationsvinsternas betydelse, det vill säga de vinster som uppstår när tillgångar som aktier och bostäder säljs. Om dessa exkluderas framstår det som att inkomstskillnaderna endast har ökat ganska måttligt. Om de inkluderas så har inkomstskillnaderna ökat kraftigt. Även om lönespridningen inte har ökat dramatiskt under de senaste decennierna, så är det tydligt att högavkastande tillgångar (framför allt aktier) är mycket ojämnt fördelade i Sverige och

---

18 Fenomenet har till och med begåvats med ett eget ord: gulaschbaroner.

19 Roine och Waldenströms (2006) använder, vad vi förstår, samma inkomstmått som "Makteliten", det vill säga total sammanräknad inkomst, alltså alla typer av inkomster före skatt och transfereringar.

Inkomstandel, Sverige, 1903–2006, inklusive kapitalvinster

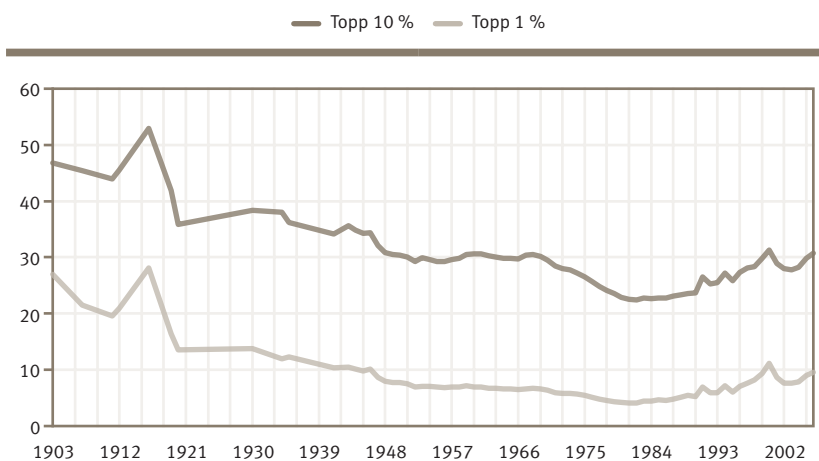

Diagram 2.3

Källa: Roine och Waldenström (2006)

därmed inkomsterna från dem. Även om många svenskar äger aktier, så finns huvuddelen av aktietillgångarna i ganska få händer.

Den andra större studien av toppinkomsternas utveckling i Sverige har gjorts av Gustafsson och Jansson (2006). Till skillnad från Roine och Waldenström bygger denna studie på stickprovsundersökningar för senare år, i kombination med inkomstinformation från skatteregister i Göteborgs stad för tiden före stickprovsundersökningarna.

Enligt Gustafsson och Jansson skedde en stor utjämning fram till slutet av 1970-talet. Välfärdsstatens expansion sammanföll med en period med stark tillväxt som framför allt gynnade personer med normala inkomster, ”samtidigt som inkomsteliten gjorde på stället marsch.”²⁰ Gustafsson och Jansson noterar, vilket är mycket anmärkningsvärt, att den bäst beställda tiondelen i Sverige 1978 inte hade högre realinkomster än dess motsvarighet i Göteborg 1925. (Under samma period för-

²⁰ Gustafsson och Jansson, s. 38.

Inkomstandel, Sverige, 1989–2004, inklusive kapitalvinster

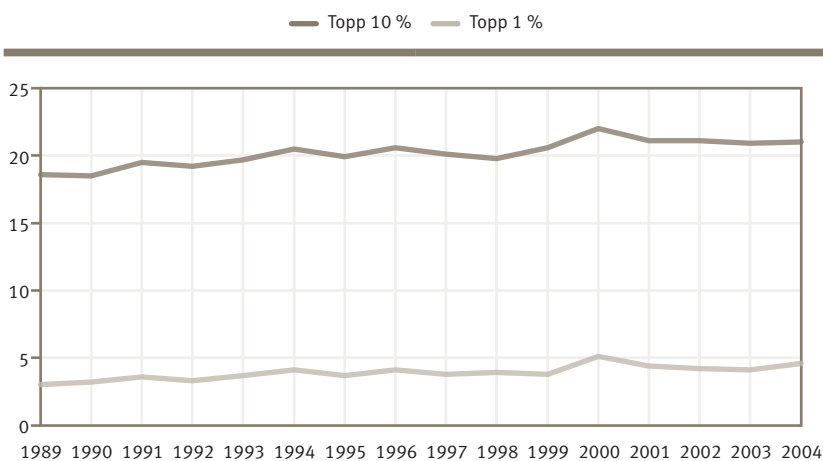

Diagram 2.4

Källa: Gustafsson och Jansson (2006)

dubblades medelvärdet för de andra nio tiondelarna av befolkningen.) 1980- och 1990-talen är istället perioder då toppinkomsttagarnas realinkomster ökar kraftigt och betydligt snabbare än i befolkningen i övrigt. Även i Gustafssons och Janssons analys finns den starkaste ökningstrenden allra högst upp i inkomstfördelningen – topppercentilen.

Gustafsson och Jansson kommer till slutsatsen att kapitalinkomsternas minskande betydelse, i kombination med de höjda skatterna, är huvudskälen till den kraftiga utjämningen under 1900-talets första decennier i Sverige. Förklaringarna till utjämningen är därmed ungefär desamma som Piketty (2001) finner för Frankrike.

När det gäller perioden efter 1980 lyfts, liksom hos Roine och Waldenström, aktiemarknadens utveckling och de stigande kapitalinkomsterna fram som en viktig orsak till att toppinkomsterna ökar så kraftigt. Men också den stora skattereformen vid 1990-talets början, som minskade progressiviteten i tjänstebeskattningen och gjorde kapitalinkomstbeskattningen proportionell, beskrivs som en trolig orsak. Före

den stora skattereformen var skattesystemet progressivt över hela inkomstfördelningen. Så är det inte längre:

*"Det talar för att om det äldre skattesystemet fortsatt att vara i kraft under 1990-talet skulle en större del av de stora realisationsvinster som toppinkomsttagarna kommit att åtnjuta ha dragits in till statskassan och deras andel av totalinkomsten hade inte blivit lika stor. En annan konsekvens av skattereformen är att arbetsgivarnas kostnader för att betala höga nettolöner har minskat, ett skäl som kan förklara att topplöntagarna erfor en gynnsammare utveckling än andra under 1990-talet."*²¹

I sin studie finner Gustafsson och Jansson att medelskatten för den översta decilen har sjunkit gradvis ända sedan 1975. Särskilt tydlig är utvecklingen för den mest välbeställda hundradelen. Under perioden mellan 1980 och 2000, då denna grupps bruttoinkomster mer än tredubblades, gick medelskatten ned från 48 till 36 procent.

Gustavsson och Jansson ser förändrade rättvisenormer som en annan faktor av stor betydelse. För att belägga en sådan förändring tittar de på hur riksdagsarvodet har utvecklats, som en indikator på hur den politiska acceptansen för inkomstskillnader har förändrats. Riksdagsarvodet ökade reellt med 58 procent mellan 1993 och 2002, klart högre än motsvarande reallöneökning för den bäst betalda tiondelen av löntagarna (34 procent) och dubbelt så högt som för den genomsnittliga heltids- och helårsarbetande löntagaren (23) procent. Vår bild av att den demokratiska eliten, som relativt återhållsam jämfört med andra grupper, kan med utgångspunkt i detta behöva modifieras.

Framtiden

Ett antal olika faktorer bestämmer inkomstskillnadernas och toppinkomsternas utveckling: ekonomins funktionssätt, skattesystemets utformning, styrkeförhållanden på arbetsmarknaden och normer i samhället är en del av dessa. Under de senaste decennierna har dessa faktorer verkat i riktning mot högre toppinkomster i många länder, även i Sverige.

---

21 Gustafsson och Jansson, s. 43.

Finansiella kriser leder traditionellt sett till lägre toppinkomster. Så som kapitel 1 i denna rapport om Maktelitens inkomster visar har den finanskris som inleddes 2008 orsakat just lägre kapitalinkomster. Men det är oklart om den finansiella krisen kommer att få några mer långsiktiga konsekvenser för toppinkomsterna. Än så länge tyder tyvärr ingenting på att den underliggande trenden är bruten.

Mycket pekar på att beslut fattade i politiska församlingar kan påverka toppinkomsternas andel. Förändringarna i det svenska skattesystemet under 2000-talet kommer, sett isolerat, med största sannolikhet att leda till att toppinkomsterna ökar ytterligare. Borttagen förmögenhetsskatt, borttagen arvs- och gåvoskatt, en regressiv fastighetsbeskattning – samtliga dessa skatteförändringar ger goda möjligheter till kapitalackumulation. Förmögenhetsfördelningen i Sverige är mycket ojämn och lär, givet dessa skatteförändringar, så förbli.

Referenser

- Acemoglu, D. (2001). "Technical Change, Inequality, and the Labor Market", *Journal of Economic Literature* 40/1, 7–72.
- Atkinson, A. B., Piketty, T. och Saez, E. (2010). "Top Incomes in the Long Run of History", forthcoming *Journal of Economic Literature*.
- Frank, R. H. och Cook, P. J. (1995). *The Winner Take-All Society*. Free Press, New York.
- Gordon, R. J. och Dew-Becker, I. (2008). "Controversies About the Rise of American Inequality: A Survey", NBER Working Paper 13982.
- Gustafsson, B. och Jansson, B. (2006). "Toppinkomster i Sverige under trekvarts sekel", *Ekonomisk Debatt* 34/8, 34–48.
- Kaplan, S. och Rauh, J. (2010). "Wall Street and Main Street: What Contributes to the Rise in the Highest Incomes?", *Review of Financial Studies* 23/3, 1004–1050.
- Katz, L. och Autor, D. (1999). "Changes in the Wage Structure and Earnings Inequality", i O. Ashenfelter och D. Card (red.) *Handbook of Labor Economics* volume 3A, North-Holland, Amsterdam.
- Kuznets, S. (1955). "Economic Growth and Income Inequality", *American Economic Review*, 45/1, 1–28.
- Leigh, A. (2009). "Top incomes", i W. Salverda, B. Nolan och T. M. Smeeding (red.), *The Oxford Handbook of Economic Inequality*, Oxford University Press, Oxford, 150–176.
- Roine, J. och Waldenström, D. (2006). "The Evolution of Top Incomes in an Egalitarian Society: Sweden, 1903–2004", IFN Working Paper 667.
- Rosen, S (1981). "The Economics of Superstars", *The American Economic Review* 71/5, 845–858.
- Piketty, T. (2001). *Les Hauts revenus en France au 20e siècle: inégalités et redistribution*, 1901–1998, Grasset, Paris.
- Piketty, T. och Saez, E. (2003). "Income Inequality in the United States, 1913–1998", *Quarterly Journal of Economics* 118/1, 1–39.
- Wilkinson, R. och Pickett, K. (2010), *The Spirit Level. Why Equality is Better for Everyone* (rev. upplaga), Penguin Books, London.

Rörliga ersättningssystem i den finansiella sektorn

Introduktion

Den finansiella sektorn är känd för sin höga lönenivå. Ersättningar till chefer i den finansiella sektorn är en orsak till att toppinkomsternas andel av den totala lönesumman har ökat under de senaste decennierna. Förutom höga lönenivåer, är en stor andel rörlig ersättning vanligt förekommande i den finansiella sektorn.

Finansmarknadernas system för rörliga ersättningar var troligen en bidragande orsak till den globala finansiella krisen. Den finansiella krisen spreds sedan till den reala ekonomin, vilket resulterade i ett kraftigt fall i BNP och sysselsättning i många länder, inte minst i Sverige. Åren före finanskrisen skapades – tack vare den felaktiga ersättningsstrukturen – en situation där anställda i den finansiella sektorn hade starka drivkrafter att maximera avkastning på kort sikt.

Även om problemen kan ha varit större i andra länder, så vet vi genom olika undersökningar att även i Sverige så har en stor del av den rörliga ersättning som betalats ut inte justerats för det risktagande som investeringarna inneburit. Den nya reglering som tagits fram till följd av den finansiella sektorn kan, om den efterföljs, bidra till att minska samhällsekonomiskt tveksamt risktagande.

Finanskrisen har förändrat synen på de finansiella marknaderna. Från flera håll ställs nu krav på en kraftfullare reglering av den finansiella sektorn och en stor del av den kritik som framförts har riktats mot utformningen av de system för rörliga ersättningar som utvecklats i de finansiella bolagen. Kritikerna menar att bonussystemen har stimulerat ett överdrivet risktagande och skapat instabilitet på de finansiella marknaderna.²²

När finanskrisen uppenbarade sig under hösten 2007 trodde många att krisen skulle begränsas till den amerikanska bolånemarknaden. Först senare blev det uppenbart att den finansiella sektorn, särskilt banker-

---

22 Kirkpatrick (2009), sid. 12.

BNP-tillväxt

Årlig procentuell förändring

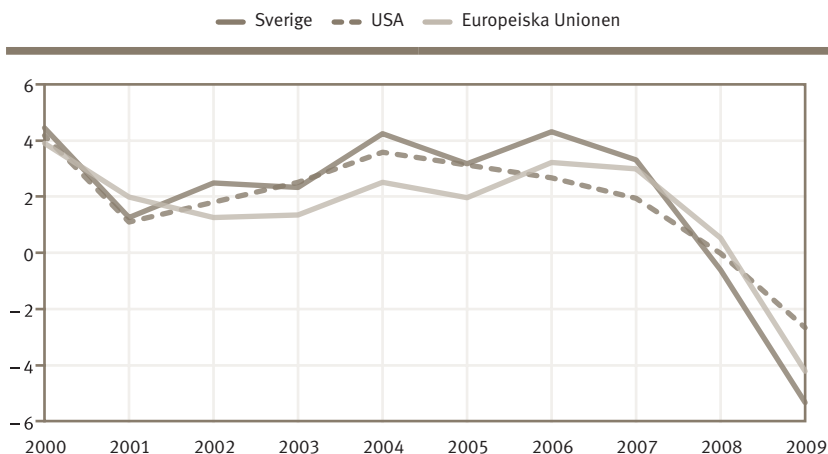

Diagram 3.1

Källa: OECD

na, i många av världens länder skulle påverkas, och krisen därigenom skulle spridas till den reala ekonomin. Resultatet blev ett kraftigt fall i global BNP, särskilt under slutet av 2008 och under 2009, så som framgår av diagram 3.1.

Det följande raset i sysselsättning (se diagram 3.2) har lett till stora ekonomiska och sociala kostnader. Staten har inte bara gått in som en garant med medborgarnas pengar för att upprätthålla det finansiella systemet. Staten och löntagarna fick dessutom bära kostnaden för den kris i den reala ekonomin som följde i finanskrisens kölvatten.

Den finansiella krisen har varit en kraftfull påminnelse om vilken vikt den finansiella sektorn har för den reala ekonomin. Den betydelse finansmarknaderna har för samhällsekonomin utgör också grunden till varför nya styrfunktioner och regleringar av dessa marknader är nödvändiga. Vi gör i denna upplaga av Makteliten en genomgång av en del av den forskning som finns när det gäller rörliga ersättningar. Vi har också granskat situationen för rörliga ersättningar i Sverige, samt de nya regler som införts för att reglera ersättningsystemen i svenska finansiella bolag.

Arbetslöshet 2000–2009

Procent av arbetskraften

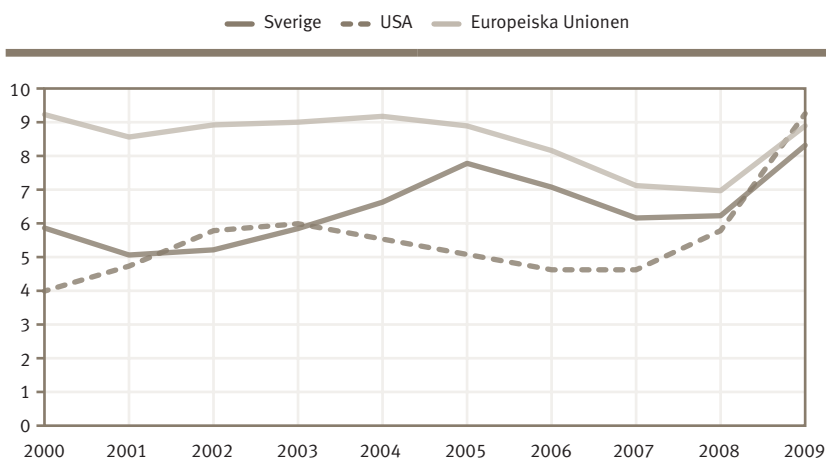

Diagram 3.2

Källa: OECD

Varför rörliga ersättningar?

Rörliga ersättningar är inte något nytt fenomen och är inte på något sätt unika för den finansiella sektorn. Under senare år har det börjat växa fram en ekonomisk teori kring rörliga ersättningar. Den teori för rörliga ersättningar som Catherine Daily med flera presenterar tar sin utgångspunkt i ett *agentproblem*. Agentproblem uppstår när uppdragsgivaren har svårt att övervaka huruvida den anlitate agenten faktiskt fullföljer sina uppgifter. Givet att agentens resultat inte kan övervakas oavbrutet kommer denna, när ersättningen är fast, att ha incitament att enbart göra så lite som krävs för att få behålla uppdraget. Genom att koppla den anlitate lön till resultatet för bolaget likställs arbetsgivarens intresse med den som anlitate, och agenten får incitament att bidra utöver det minsta som krävs.²³ Den ekonomiska forskningen på området har under de senaste tjugo åren alltmer kommit att understryka vikten av denna koppling mellan prestation och belöning hos

²³ Daily, Dalton & Canella (2003).

verkställande direktörer. Till en början framfördes detta som en kritik mot lönesystemet för chefer i amerikanska bolag. Man ansåg att deras ersättning var för oberoende av resultat, varför man drog slutsatsen att VD:ar inte agerade värdemaximerande för företaget, utan kanske istället använde företaget som en plattform för så kallat imperiebyggande. Man ansåg därför att ersättningen i högre grad skulle konstrueras så att den belönade goda prestationer och bestraffade dåliga.²⁴

Ur ett ekonomiskt perspektiv är det naturligtvis viktigt att de ledande befattningshavarna i en organisation har incitament som gagnar organisationen. Det är också denna syn som LO-ekonomerna gav uttryck för i rapporten "Ägaransvar och ägarmakt". Vi pekade på den rörliga ersättningar har för att likställa bolagsledningens intressen med bolagets. Vi understök emellertid vikten av att de rörliga ersättningarna måste vara rimliga och förhålla sig till arbetsinsatsen.²⁵

När företag i praktiken motiverar varför de behöver rörliga ersättningssystem görs det ofta genom att peka på situationen i andra, konkurrerande företag. Företaget måste kunna erbjuda ett konkurrenskraftigt ersättningssystem för att kunna knyta till sig nyckelkompetens. Så motiverade till exempel Nordeas ledning bolagets bonussystem på DN Debatt. Man menade att de globala konkurrenterna ofta lockar sin medarbetare med stora bonusar som garanteras under flera år.²⁶

Rörliga ersättningssystem i praktiken

När agentens incitament likställs med aktieägarnas intressen så ökar också incitamenten att ta risk. Det hänger ihop med aktiebolagsformen. Aktieägarna behåller det resultat som blir kvar efter att fordringsägare och leverantörer har betalats. Om bolaget inte klarar av att betala tillbaka sina skulder så får aktieägarna ingenting. Aktieägarna löper dock ingen risk att personligen bli ansvariga för företagets skulder, utöver det insatta kapitalet. Aktieägarna kan på så sätt enbart gå miste om sin andel av det egna kapitalet, samtidigt som den potentiella avkastningen är obegränsad. När finansiella bolag tar på sig mer risk genom att låna för investeringar i projekt med hög avkastning och hög risk att misslyckas

---

24 Se ex. Bång & Waldenström (2009).

25 LO-ekonomerna (2006).

26 DN debatt 01/28 2010.

så bärs den ökade risken av långivarna, som ersättning i form av en ofta i förväg överenskommen ränta. Denna situation finns i alla aktiebolag.

Med en sådan incitamentsstruktur kan befattningshavare i finansiella bolag, med en stor andel rörlig ersättning, lockas att ta på sig mer risk för att maximera aktieägarnas och därmed den egna, avkastningen. Sundheten i bolaget offras och risken för insolvens, det vill säga oförmågan att betala av skulder, ökar på grund av större risktagande.²⁷

Denna problematik kan illustreras i en modell. I modellen syns den kompensation som befattningshavaren får på den lodräta axeln. På den vågräta axeln finns risknivån på de investeringsbeslut som denne tar.

I de flesta organisationer med rörliga ersättningssystem ger detta en konvex ersättningsstruktur.²⁸ Det blir resultatet av att befattningshavaren får full utdelning vid hög avkastning men inte i motsvarande grad missgynnas vid dålig avkastning. Då uppstår drivkraften att fatta beslut som innebär högre risknivå, eftersom den genomsnittliga ersättningen då blir högre.

För ägarna i ett aktiebolag är en sådan incitamentsstruktur rationell. På samma sätt som för den befattningshavare vi har beskrivit så går aktieägaren inte miste om mer än sin andel av det egna kapitalet.

Ett annat problem som uppstår när aktieägandet är utspritt är att ingen har incitament eller förmåga att disciplinera företaget. Det vill säga ingen har tillräckligt intresse i det enskilda bolaget, och om någon aktör mot förmodan skulle vilja förändra ersättningssystemen så är ägandet så utspritt att det blir svårt att bilda en majoritet kring initiativet. I ett sådant läge kan ledningen utnyttja sin position och påverka ersättningssystemen i en riktning som ökar risktagandet och gynnar den kortsiktiga avkastningen på bekostnad av långsiktig utveckling. Vidare har det visat sig att institutionella ägare med små positioner i bolaget är mer fokuserade på den korta sikten och därför har uppmuntrat kortsiktig avkastning på bekostnad av långsiktiga investeringar. Deras portfölj är också betydligt mer diversifierad än till exempel privata majoritetsägare, som är betydligt mindre villiga att ta risk.²⁹

---

27 Dowd (2009), s. 143.

28 I vissa organisationer, ex. den organiserade brottsligheten, finns det inget golv för ersättningen vid dåliga investeringsbeslut eller om befattningshavaren på annat sätt uppfattas missköta sin uppgift.

29 Erkens et al (2009). s. 8.

Många har försökt att empiriskt testa sambandet mellan rörlig ersättning till chefer och resultat för bolag. Slutsatserna av denna forskning är mångtydig och inga självklara slutsatser kan dras av forskningsresultaten. Flera undersökningar kan inte visa på någon sådan korrelation, samtidigt finner majoriteten undersökningar att ett sådant samband visst existerar. Noteras ska att dataunderlaget för sådana här undersökningar fortfarande är mycket dåligt samt att stora metodproblem föreligger.³⁰

Rörlig ersättning i finansiella företag

I finansiella företag förstärks många av dessa incitamentseffekter. Liksom i andra typer av företag leder incitamentsstrukturen till att befattningshavarna väljer en investeringsportfölj med större risk. Eftersom den som beslutar om risken inte bestraffas vid dåliga utfall kommer denna att välja en strategi med hög risk.³¹ Den som fattar beslut om risktagande under en sådan incitamentsstruktur kommer kombinera år med låg avkastning och år med hög avkastning – eftersom detta ger en över tid i genomsnitt högre ersättning än en strategi med medelrisk. Detta sker trots att en strategi med medelrisk i längden kan innebära en högre genomsnittlig avkastning. Denna situation uppstår eftersom den högre ersättningen vid bra tider med stor marginal överväger den lägre ersättningen vid dåliga utfall.

I den finansiella sektorn förstärks dessa tendenser. Detta beror på att vissa finansiella bolag, särskilt de företag som kallas banker, har en hög grad av belåning för att fylla sin funktion som finansiell mellanhand. Motsättningen ligger här i att ju mer belåning som ett finansiellt bolag tar på sig desto fler affärer kan man genomföra. Samtidigt tar man på sig större risk genom mer skuld och mindre eget kapital.

Detta förstärks ytterligare av de offentliga regleringar som ämnar skydda småsparare och minska risken för systemkollaps vid uttagningsanstormningar. Detta innebär att staten går in och garanterar insättningar upp till en viss summa. Om ingen sådan garanti hade existerat skulle långivarna varit mer benägna att kräva en högre kapitaltäckningsgrad av bolagen, eller en högre ränta vid högre risk.

---

³⁰ Bång & Waldenström (2009), s. 6–7.

³¹ John & Qian (2003), s. 109.

Modell över kompensation med en konvex ersättningsstruktur

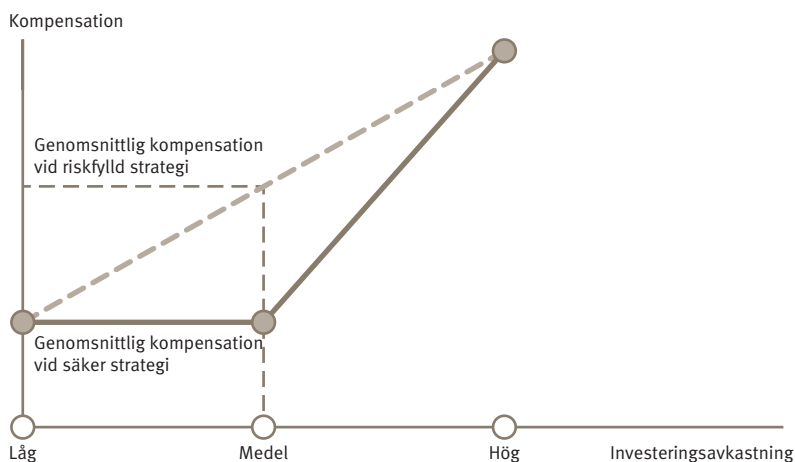

Diagram 3.3

Den så kallade "too-big-to-fail"-problematiken gör att vissa banker av staten inte kan tillåtas gå under, eftersom det riskerar att leda till stor skada för hela samhällsekonomin. Staten fungerar därför som en implicit garant av många finansiella företag, vilket naturligtvis påverkar långivarnas uppfattning av risk och hur de agerar i förhållande till låntagaren – det finansiella bolaget.

Avslutningsvis kan vi konstatera att det finns flera olika förklaringsmodeller till varför personer som anlitas av de finansiella bolagen ska ha en stor andel rörlig ersättning. Förvånansvärt ofta är det inte frågan hur bonussystemen skapar incitament för den anställda att maximera aktieägarnas avkastning som den ekonomiska forskningen främst inriktat sig på. Företagen själva lyfter ofta fram att det snarare är fråga om ett sätt att rekrytera personal och att reglera kostnadsstrukturen. Trots detta kvarstår den problematik som följer med incitamentssystem som ämnar att likställa aktieägarnas intresse med de anställdas, vilket i den finansiella sektorn kan leda till en benägenhet att ta på sig stor risk på långivarnas, och i vissa fall även samhällets, bekostnad.

Erfarenheter från finanskrisen

Åren före finanskrisen karaktäriserades av en snabb kredit tillväxt, låga räntor och en mängd nya finansiella instrument. Det fanns en vitt spridd uppfattning att de finansiella marknaderna var välfungerande och effektiva och därigenom hade bidragit till mindre risk i hela ekonomin. Detta resulterade i att bankerna sänkte sin kapitaltäckningsnivå och minskade på det egna kapitalet.³² Överdriven optimism var en orsak till att reglering och kontroll av de finansiella marknaderna blev radikalt försvagade.³³ Handlare och chefer på de finansiella institutionerna hade starka incitament att ta på sig stora risker. Så länge de goda resultaten höll i sig och alla indikatorer pekade uppåt så var det inte heller någon som ifrågasatte de rekordhöga ersättningarna i den finansiella sektorn.

Förutom att ersättningsnivåerna i de finansiella bolagen var mycket höga, så utgjordes de, åtminstone för vissa yrkeskategorier, till stor del av rörlig ersättning, som diagram 3.4 visar. Diagrammet visar medianlöner för olika anställda inom så kallade hedgefonder i USA 2007. Diagram 3.5 beskriver sammansättningen av de rörliga ersättningarna till VD 2005 i amerikanska finansiella bolag och illustrerar att dessa var betydligt högre i de bolag som handlade med värdepapper. Dessa data ger en bild av hur de rörliga ersättningsnivåerna ser ut på den amerikanska finansiella marknaden.

Enligt teorin ska aktiemarknaden disciplinera aktörerna genom att straffa de företag som tar på sig för stor risk, marknaden ska också förmå att prissätta de finansiella instrumenten på ett korrekt sätt genom att investeringar med låg risk ska erhållas till ett lägre pris och det motsatta för investeringar med hög risk. Istället verkar det som att det motsatta inträffade. Så här beskriver Swedbanks nuvarande VD Michael Wolf situationen: "Finanskrisen har satt ljuset på strukturella problem och rena systemfel i den finansiella sektorn."³⁴

De bolag som inte följde med i bolånekarusellen och inte investerade i riskfyllda värdepapper klarade inte heller av att leverera den, i det korta perspektivet, höga avkastning som övriga banker presterade. Då straffades också ledning och anställda, med rörliga ersättningar kopp-

---

32 Hellwig (2009), s. 163.

33 Kirkpatrick (2009), s. 12.

34 Swedbank årsredovisning 2009.

Hedgefonder löner

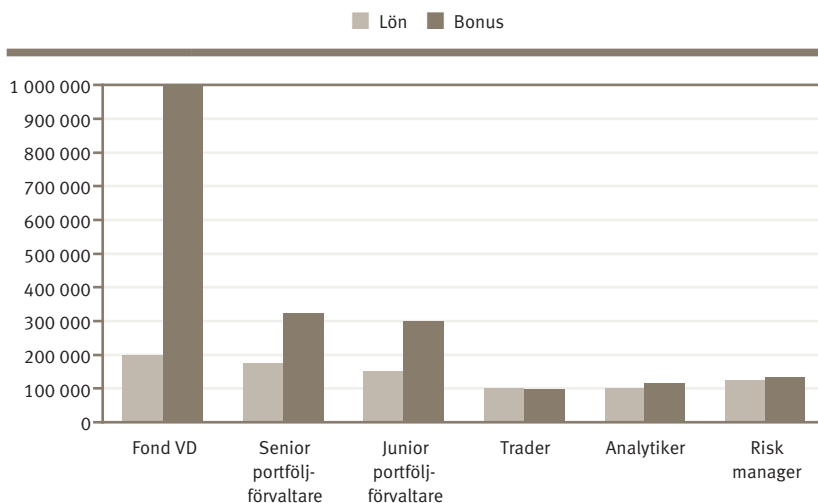

Diagram 3.4

Källa: Alpha Magazine's 2007 Compensation Report genom <http://www.careers-in-finance.com/hfsal.html>

Sammanställning av VD:ars ersättning i USA

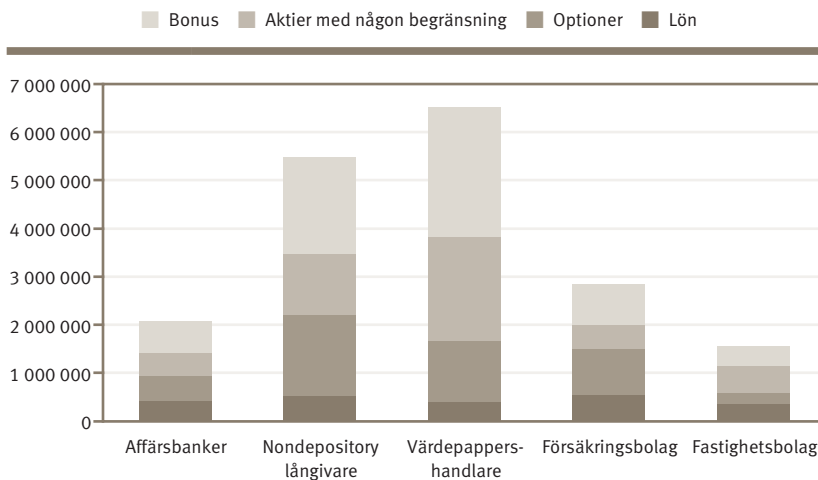

Diagram 3.5

Källa: ExecuComp genom Cai et al (Compensation and Risk Incentives in Banking and Finance). Siffrorna avser år 2005

lade till aktiekursutvecklingen, genom lägre löner.³⁵ Genom ersättnings-system kopplade till den korta sikten och en aktiemarknad som belönade ett högt risktagande sattes en samhällsekonomiskt farlig utveckling i rullning.

Utöver att de rörliga ersättningarna var kopplade till den kortsiktiga aktieutvecklingen var ytterligare ett problem att ersättningarna inte var riskjusterade och betalades ut så snabbt, att det inte gick att fastställa i vilken grad de var relaterade till en uthållig utveckling. Med riskjustering menas att ersättningen hålls inne en period till dess att en analys av investeringens långsiktiga avkastning kan genomföras.

En händelse som illustrerar bristen på riskjustering är att cheferna för Bear Sterns och Lehman Brothers för åren 2000–2008 kunde realisera stora belopp i rörlig ersättning. Dessa betalades inte tillbaka, trots att vi nu vet att många ledningsbeslut var skadliga, och i slutändan ledde till att båda dessa stora investeringsbanker upphörde att existera.³⁶ En studie av Associated Press visar också att bonusutbetalningarna fortsatte att vara mycket stora under 2007 trots att bolagen gick mycket dåligt.³⁷ Ingen kan påstå att de resultat som uppstod åren före finanskrisen var långsiktigt hållbara. Det visar på hur centralt det är att rörlig ersättning grundar sig på en längre tidsperiod, och att utbetalningen hålls inne för att man ska få tid att säkerställa att resultatet är långsiktigt hållbart.

Rörlig ersättning i den svenska finansiella sektorn

Det är fortfarande mycket svårt att skapa sig en fullständig bild av hur ersättningsystemen i den svenska finansiella sektorn faktiskt ser ut. Bolagen har ännu inget krav på sig att redovisa hur mycket, och till vilka, som rörlig ersättning betalas ut.

I och med det nya regelverk som trädde i kraft 1 januari 2010 lär vi få en klarare bild framåt. Data för tidigare år behöver emellertid inte redovisas. Därför är det också mycket svårt att analysera hur stora utbetalningarna av rörlig ersättning har varit. Men för att skapa ett underlag för det nya regelverket genomförde Finansinspektionen 2009 en enkätundersökning av rörliga ersättningar som betalades ut på finans-

---

³⁵ Hellwig (2009), s. 162–163.

³⁶ Bebchuck et al (2009).

³⁷ Associated press study Standards & Poors 500 bolag.

Direktörerna i gruppen bank och finans

Sammanräknad inkomst, antal industriarbetarlöner

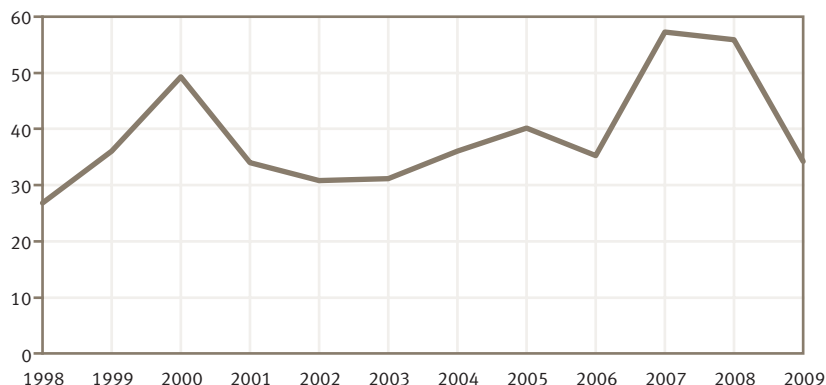

Diagram 3.6

Källa: Skatteverket

marknaden under året.³⁸ På grund av eftersläpning i utbetalningen beskriver undersökningen företrädesvis rörlig ersättning för år 2008. När enkätundersökningen genomfördes fanns det ingen klar definition av begreppet rörliga ersättningar och det var därför upp till företagen själva att definiera vad som avses med rörliga ersättningar. Undersökningen är emellertid det bästa underlag vi har för svenska förhållanden.

Undersökningen visar att bland gruppen "Mäklare" inkasserade hela 93 procent någon form av rörlig ersättning. I denna grupp var den rörliga ersättningen 67 procent av den fasta lönen, det vill säga cirka 40 procent av den totala ersättningen. Hos grupperna "Ledningsgrupp" och "Andra ledningspersoner" uppgick den rörliga ersättningen till 40 respektive 39 procent av den fasta lönen, eller cirka 28 procent av den totala inkomsten.

³⁸ Finansinspektionen (2009a).

Rörlig ersättning i förhållande till fast ersättning

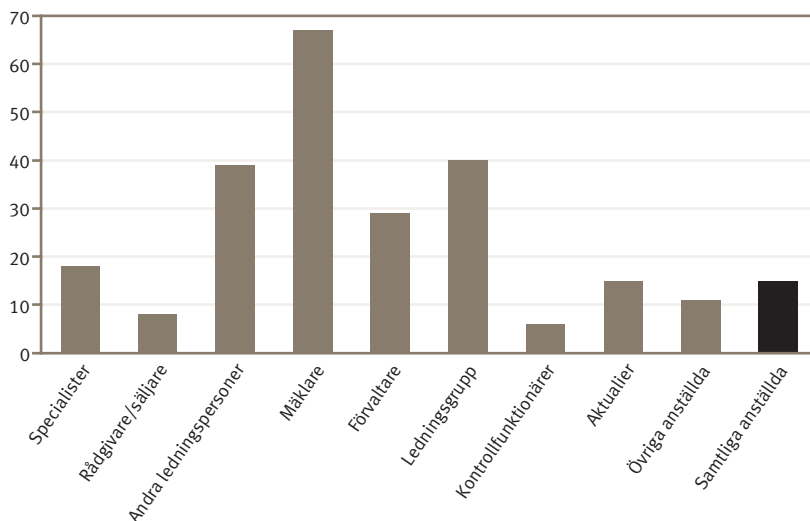

Diagram 3.7

Källa: Finansinspektionen

Det framkommer också av undersökningen att hela 60 procent av de tillfrågade fick någon form av rörlig ersättning och att endast 4,6 procent av den rörliga ersättning som betalades ut hade en intjäningsperiod på längre än ett år. För alla grupper utom "Ledningsgrupp" och "Andra ledningspersoner" hade i princip all rörlig ersättning en intjäningsperiod på ett år eller mindre.

Vidare framkommer det att för samtliga anställda är 29 procent av den rörliga ersättningen relaterade riskjusterat resultat, 22 procent till rörelseresultat och 14 till en konkurrentjämförelse. För gruppen mäklare uppgick emellertid delen som baseras på rörelseresultat till hela 60 procent.

En finansiell sektor med en hög andel rörlig ersättning och en kort intjänandeperiod är ett samhällsekonomiskt problem.

Rörlig ersättning fördelad över typ av kriterier

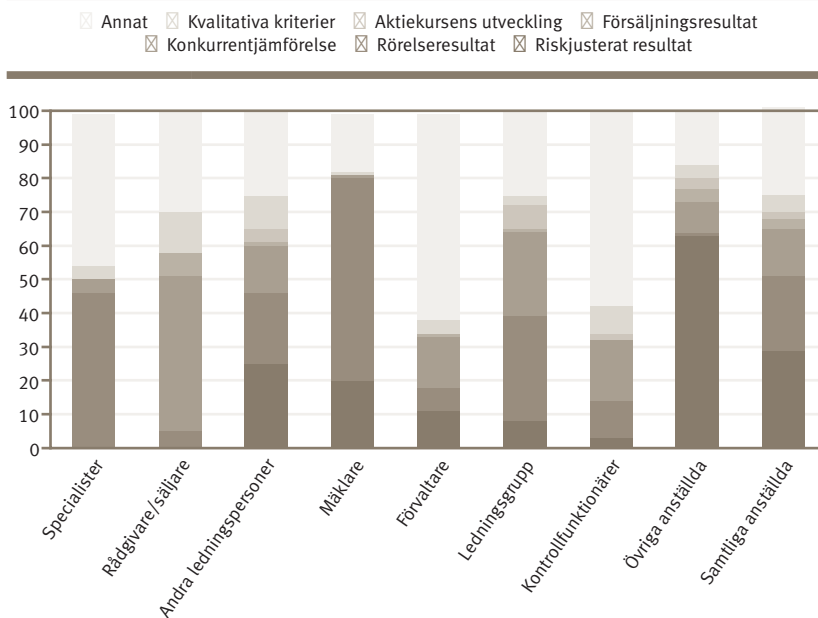

Diagram 3.8

Källa: Finansinspektionen

Ny reglering av rörliga ersättningar i den finansiella sektorn

Finansinspektionens presenterade under vintern 2009 ett nytt förslag till föreskrifter och allmänna råd om ersättningssystem i finansiella bolag. Dessa trädde i kraft den 1 januari 2010. Regleringen utgick från EG-kommissionens rekommendation om ersättningspolicy i finanssektorn.³⁹ Man beaktade också Financial Stability Boards principer för sunda ersättningssystem när det nya regelverket utformades.⁴⁰

Regleringen avser de arbetstagare i de finansiella bolagen som kan påverka risktagandet och gäller alla företag som står under Finansinspektionens tillsyn, med undantag för försäkringsförmedlare. Det finns

³⁹ Europeiska kommissionen (2010).

⁴⁰ Financial Stability Board (2009).

emellertid en möjlighet till dispens för företag som inte har någon större betydelse för konkurrensen eller påverkar risken i hela det finansiella systemet.⁴¹ Den nya regleringen lägger också stor vikt vid ersättnings-systemens långsiktighet. Man skriver till exempel att system som ger utdelning till anställda som bidragit med goda resultat på kort sikt men som riskerar att leda till förluster i det långa loppet förskjuter den anställdes perspektiv i fel riktning. För att åstadkomma en riskjusterad ersättning föreslår man därför en treårig utbetalningsfrist för minst hälften av den rörliga ersättningen. Förvånansvärt nog konstaterar Finansinspektionen själv att en konjunkturcykel ofta sträcker sig längre tid än tre år, men väljer ändå att föreslå tre år som minimigräns, eftersom man anser att det är en avvägning mot den enskilde anställdes intresse av att få tillgång till sin ersättning.

En central del i den nya regleringen är också krav på ökat offentliggörande av uppgifter rörande de rörliga ersättningarna. I regleringen ingår att följande uppgifter ska redovisas:

Jämfört med tidigare är den nya regleringen ett stort steg framåt. Offentliggörande av uppgifter som dessa kan bidra till marknadsdisciplin. Men det är synd att Finansinspektionen inte på ett tydligare sätt lyfter fram allmänhetens och forskningsvärldens intresse av bättre dataunderlag samt ställer krav på att uppgifter om tidigare utbetalningar också ska redovisas.

Hur väl de nya riktlinjerna från Finansinspektion faller ut, och vilken inverkan de har på ersättningssystemen i den finansiella sektorn i Sverige, återstår att se.

Ett positivt tecken är att flera bolag redan åtminstone påbörjat implementeringen. Swedbank skriver till exempel i årsredovisningen för 2009 att styrelsen har antagit en koncernpolicy som reglerar samtliga incitamentsprogram. Detta med intentionen att bankens belöningsstrukturer ska överensstämja med regelverksförändringarna.⁴² Även i Mercers undersökning över förändringar i finansiella bolags rörliga ersättningssystem uppger 68 procent av de bolagen som ingår i studien att de har, eller planerar att genomföra förändringar i ersättningspro-

---

41 Finansinspektionen (2009b).

42 Swedbank årsredovisning 2009.

grammen.⁴³ I studien framkommer också att 63 procent av företagen har förändrat ersättningarnas sammansättning.

Slutsatser

Finanskrisen visar tydligt de stora realekonomiska kostnaderna av en dåligt reglerad finansiell sektor. När samhället har gått in och räddat banker i kris aktualiseras många av de frågor som borde ha diskuterats även under de goda åren. De system för rörliga ersättningar som existerade i den finansiella sektorn före krisen var troligen en starkt bidragande orsak till det ökade risktagandet. Det finns anledning att förvänta sig att de nya ersättningsregler som Finansinspektionen har genomfört från och med 2010 kommer att få samhällsekonomiskt positiva effekter.

---

43 Studien omfattar 61 finansiella företag baserade i Nordamerika och Europa.

Referenser

- Bebchuck, L.A, Cohen, A & Spamann H (2009). The Wages of Failure: Executive compensation a Bear Sterns and Lehman 2000–2008. *Harvard John M. Olin Center for Law, Economics and Business*.
- Blomgren, Martin (2010). Wallenbergs insider. *DI Dimension*. 18/11, 10–19.
- Blundell-Wignall, A, Atkinson, P & Hoon Lee, S. (2008). The Current Financial Crisis: Causes and Policy Issues. *OECD Financial Market Trends*.
- Bång, J. & Waldenström, D. (2009). Rörlig ersättning till vd – vad säger forskningen?. *IFN Policy Paper* nr 27.
- Cai, J, Cherny, K & Milborun T (2010). Compensation and risk incentives in banking and finance. *Economic Commentary*; Sep 14.
- Compensation and risk incentives in banking and finance
Jian Cai, Kent Cherny and Todd Milbourn
- Daily, Ch., Dalton, D.R. & Canella, A.A. (2003). Corporate Governance: Decades of Dialogue and Data. *The Academy of Management Review*, 28 (3), 371–382.
- DN Debatt 1/28 2010. Dahlborg, H & Clausen, C (2010). Därför fortsätter Nordea betala ut miljardbonusar. *Dagens Nyheter Debatt*. 1/28. <http://www.dn.se/debatt/darfor-fortsatter-nordea-att-betala-miljardbonusar-1.1034720>
- Dowd, K, (2009). Moral Hazard and the Financial Crisis. *Cato Journal Volume 29, Issue 1*.
- Erkens, D, Hung, M & Matos P, (2009). Corporate Governance in the 2007–2008 Financial Crisis: Evidence from Financial Institutions Worldwide. *ECGI – Finance Working Paper*, No. 249/2009.
- Europeiska Kommissionen, (2010). Förslag till Europaparlamentet och Rådets direktiv om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 97/9/EG om system för ersättning till investerare.
- Financial Stability Board, (2009). FSB Principles for Sound Compensation Practices – Implementation Standards.
- Finansinspektionen, (2009a). Rörliga ersättningar. *FI-Enkät på finansmarknaden*.
- Finansinspektionen, (2009b). Förslag till föreskrifter och allmänna råd om ersättningsystem i finansiella företag. *Promemoria*. FI Dnr 09-7346.

- Hellwig, M.F. (2009). Systemic Risk in the Financial Sector: An Analysis of the Subprime-Mortgage Financial Crisis. *De Economist*, 157, 129–207.
- Hubbard, R. G. and D. Palia, (1995). Executive Pay and Performance Evidence from the U.S. Banking Industry. *Journal of Financial Economics* 39, 105–130.
- Jensen, M.C. & Murphy, K.J (1990). CEO Incentives – It’s Not How Much You Pay, But How. *Harvard Business Review* (maj–juni), 138–153.
- John, K. and Y. Qian, (2003). Incentive Features in CEO Compensation in the Banking Industry. *Federal Reserve Bank of New York Economic Policy Review* 9, 109–121.
- Kirkpatrick, G, (2009). The Corporate Governance Lessons from the Financial Crisis. *OECD Financial Market Trends*.
- Mercer, (2009). Global Financial Services Executive Incentive Plan Snapshot Survey.
- OECD, (2009). Corporate Governance and the Financial Crisis: Key Findings and Main Messages.

Bilaga 1. Om rapportserien

Maktelitens inkomstutveckling och beskrivning av de elva maktgrupperna

DETTA ÄR ELFTE rapporten i LOs serie om maktelitens inkomstutveckling. Den första rapporten, Eliternas återkomst, kom 1999 och beskriver inkomstutvecklingen åren 1950–1995 för 200 elitpositioner i vårt samhälle. Detta urval har varit vägledande för rapporterna sedan dess. Flera av rapporterna innehåller också särskilda granskningar av inkomstutvecklingen för olika maktgrupper.

Nr	Namn	Utgivningsår	Specialstudie
2	Eliterna mot nya höjder	2000	Alla börsens VD:ar
3	Eliterna flyger högre	2001	Internationell VD-jämförelse
4	Näringslivet ökar takten	2002	
5	Folkhemseliten drar ifrån	2003	Byråkraterna i Bryssel
6	Makteliten förbereder pensionen	2004	Samband VD-lön och företagets prestation samt VD:s pensionskostnader
7	Näringslivets maktelit befäster positionen	2005	Bolagshandlarna/riskkapitalisterna
8	Makteliten litar på sig själv	2006	Bolagsstyrning och styrelsearvoden
9	Makteliten gör som de brukar	2007	Bolagsstyrning och private equity
10	Makteliten – mycket vill ha mer	2009	Riskkapitalisternas inkomster

Från Nr 10 har rapporten utkommit vartannat år.

Urval och metod

Vårt urval omfattar 200 positioner i vårt samhälle inom olika maktsfärer (se nedan). På grund av sammanslagningar mellan fackförbund och arbetstagarorganisationer har antalet positioner inom gruppen arbetsmarknadens parter minskat. Tre positioner har försvunnit när Industriförbundet gick ihop med Svenskt Näringsliv, när Sveriges kommuner och landsting bildades samt Unionen bildades 2008 av SIF och HTF.

Vi har begränsat oss till ”den anställda eliten”, det vill säga elitpositioner som bygger på ett anställningsförhållande och ger en löneinkomst. Vi jämför löneutvecklingen för denna elitgrupp med den för industriarbetaren. Det gör att kretsen stora kapitalägare inte ingår i vårt urval.

Vårt urval har i viss mån styrts av ambitionen att få fram en inkomst-

serie som börjar år 1950. Vi har i första hand valt positioner som funnits hela denna tidsperiod. Vissa positioner som inte fanns 1950 har lagts till efter hand. Det gäller bland annat gruppen media, där positionerna som chef för SVT och TV 4 har tillkommit.

Fokus för undersökningen är inkomstutvecklingen för de positioner vi valt att följa, inte den för enskilda personer. Vi redovisar i rapporten den taxerade inkomsten för den person som respektive undersökningsår innehade positionen.

Källor

Namn och personuppgifter på de personer som innehade de granskade positionerna respektive år har vi hämtat från årsredovisningar, arkiv eller andra offentliga källor eller genom att kontakta företagen eller verksamheterna själva. Därefter har vi fått fram den taxerade inkomsten via offentliga register hos skattemyndigheten.

Maktgrupperna

För att få fram vårt ursprungsurval definierade vi elva viktiga maktgrupper i vårt samhälle och valde 10–50 positioner ur respektive grupp, sammanlagt 197 positioner (se bilaga).

Den största av de elva grupperna är *näringslivet* med 50 positioner, övriga innehåller 10 till 28 positioner (10 till 25 från 2008). Dessa tio övriga maktgrupper är var för sig för små för att det ska gå att dra några slutsatser om inkomstförändringar. Därför har vi i vår rapportserie sammanfört dem till två huvudgrupper, den *byråkratiska* och den *demokratiska* eliten.

I den byråkratiska eliten ingår höga chefer inom statlig och privat verksamhet. Den demokratiska eliten består av folk- och förtroendevalda inom politiken, fackföreningsrörelsen, folkrörelserna och intresseorganisationer. *Näringslivet* eller *den ekonomiska eliten* med 50 positioner är vår tredje huvudgrupp.

➤ Demokratiska eliten:

Maktgrupperna Regering/riksdag och Folkrörelser, samt delar av grupperna Arbetsmarknadens parter (alla förtroendevalda) och Kommunerna (de högsta politikerna). Sammanlagt 52 positioner, 50 från 2008.

➤ Byråkratiska eliten:

Maktgrupperna Statlig verksamhet, Kommunala bolag, Överhetskommittén, Universitet/forskning, Ekonomer och Media, delar av maktgrupperna Arbetsmarknadens parter (ej förtroendevalda), kommunerna (högsta tjänstemännen). Sammanlagt 97 positioner.

Industriarbetarlönen

Skälet till att vi valt just industriarbetarlönen som jämförelse är att denna lön finns redovisad i den offentliga lönestatistiken under hela undersökningsperioden.

För industriarbetarlönen har vi använt oss av Statistiska centralbyråns/Medlingsinstitutets årliga redovisning av denna lön (C + D = tillverkningsindustri samt gruv- och mineralutvinning, numera heter dessa B + C). För år 2008 var den 291 458 kronor om året, eller 24 048 kronor i månaden (årslönen dividerad med 12,12) och för 2009 298 588 kronor vilket ger 24 636 kronor per månad.

Genomsnittsinkomst och inkomsttak

I våra beräkningar använder vi genomsnittsinkomsten, det vill säga den sammanlagda inkomsten för positionerna i gruppen delat med antalet positioner. Vi får då en bild av inkomstläget för gruppen som helhet.

Nackdelen med denna metod är att enskilda positioner kan få ett mycket stort genomslag. Det gäller särskilt när beräkningarna, som i vårt fall, bygger på ett litet urval. Om en enskild person ett undersökningsår har kraftigt högre eller kraftigt lägre inkomst än övriga i gruppen kan genomsnittsinkomsten ge en något missvisande bild av gruppens faktiska inkomstläge.

Hittills har vi enbart stött på detta dilemma när det gäller gruppen Näringslivet, där enskilda positioner vissa undersökningsår haft inkomster motsvarande långt över 200 industriarbetarlöner. För att inte dessa extrema inkomster ska få ett orimligt stort genomslag har vi satt ett "inkomsttak" på 200 industriarbetarlöner. Inkomster över den nivån finns alltså inte med i våra sammanställningar i tabeller och diagram. Hela inkomsten finns i bilaga 5, direkt från Skatteverket.

De elva maktgrupperna:

Näringslivet

- 50 positioner
- 5 Byggindustri
- 5 Pappersindustri
- 5 Handel
- 5 Stålintusti
- 10 Bank/ försäkringsbolag
- 10 Verkstadsindustri
- 10 Övriga

Regering och riksdag

- 22 positioner
- Statsministern
- Utrikesministern
- Finansministern
- Socialministern
- Försvarsministern
- Näringsministern
- Talmannen
- Kabinettssekreteraren UD
- Statssekr finansdepartementet
- Statssekr försvarsdepartementet
- Ordf finansutskottet
- Ordf konstitutionsutskottet
- Ordf miljö och jordbruksutskottet

Partiledarna för

- Moderaterna
- Centern
- Folkpartiet
- Vänsterpartiet
- Socialdemokraterna

Partisekreteraren

- Socialdemokraterna

Tre suppleanter i

- finansutskottet

Näringslivet

50 positioner

Näringslivet representeras i vår undersökning av 50 positioner inom sju branscher – verkstad, stål, bygg, papper, försäkringsbolag/finansverksamhet/banker, handel samt en grupp ”övriga”.

Företagen är de största inom sina branscher respektive undersökningsår, mätt i antal anställda i Sverige och utomlands. Minst 30 av företagen finns också noterade bland de med störst marknadsvärde på Stockholmsbörsen.

I de fall då verkställande direktören skattar utomlands har vi valt den högste Sverigechefen. Om ingens sådan har kunnat identifieras har vi valt nästa företag på vår lista.

Regering och riksdag

22 positioner

Landets högsta politiska företrädare tillhör naturligtvis makteliten.

Vi har valt ut 22 viktiga poster: Statsministern, fem tunga ministerposter, talmannen, tre statssekreterare, ordförandena i tre tunga utskott, partiledarna för de fem riksdagspartier som funnits med sedan 1950, partisekreteraren för socialdemokraterna samt tre suppleanter i det tunga finansutskottet.

Arbetsmarknadens parter 25 positioner

I Sverige har parterna på arbetsmarknaden en viktig roll. Deras främsta företrädare bör därför räknas till makteliten.

Vi har med ordförandena i de tre fackliga centralorganisationerna LO, TCO och SACO och de åtta största förbunden, samt LOs andre ordförande. Vidare ordföranden och VD:n i de privata arbetsgivarnas huvudorganisation Svenskt Näringsliv, ett par tunga Svenskt Näringslivsförbund, den stora offentliga arbetsgivarorganisationen Sveriges Kommuner och Landsting och ekonomiansvariga i LO, IF Metall, Unionen, Sveriges Ingenjörer, Svenskt Näringsliv, Teknikföretagen och Kommunförbundet. Industriförbundet var med tom 2001 och Kommuner och Landsting var för sig till och med 2004. SIF och HTF gick ihop 2008.

Statliga verksamheter 10 positioner

Till denna grupp har vi valt ut posten som generaldirektör/VD för tio välkända statliga bolag, verk och styrelser.

Kommunerna 20 positioner

I denna grupp ingår den högste politikern (Kommunstyrelsens ordförande) och högste tjänstemannen (Stadsdirektören) i landets tio största (mätt i antal invånare) kommuner respektive undersökningsår. Kommunerna år 2009 är Stockholm, Göteborg, Malmö, Uppsala, Linköping, Västerås, Örebro, Norrköping, Helsingborg och Jönköping.

Arbetsmarknadens parter

25 positioner

Ordförandena i huvudorganisationerna

LO, TCO, SACO, Svenskt Näringsliv
LOs vice ordförande
Svenskt Näringslivs vd
och förhandlingschef

LO-förbunden

IF Metall, Kommunal, Byggnads
Handels

TCO-förbunden

Statstjänstemannaförbundet
Unionen

SACO-förbundet

Sveriges Ingenjör

Svenskt Näringslivs-förbunden

Teknikföretagen, Svensk Handel,
Sveriges Byggingustrier

Arbetsgivarorganisationen

Sveriges Kommuner och Landsting

Ekonomiansvariga i

LO, Svenskt Näringsliv, IF Metall,
Unionen, CF, Teknikföretagen,
Sveriges Kommuner och Landsting

Statliga verksamheter

10 positioner

Riksbanken
Posten
Telia Sonera
Statens Järnvägar
Vägverket
Vin och Sprit AB,
från 2009 Systembolaget
Vattenfall
Riksrevisionsverket
Apoteket AB
Riksskatteverket

Överhetssamhället

11 positioner

Riksmarskalken

Ambassadörerna i

London och Washington

Ordförande HD
President Svea hovrätt
Ärkebiskopen
Biskopen i Lund
ÖB
Chefen för armén
Riksåklagaren
Kungen

Media

16 positioner

Chefredaktör för

Dagens Nyheter
Aftonbladet
Veckans Affärer
Dagens Industri

Chef för

SVT
Aktuellt
Dagens Eko
Sveriges Radio
Programchef TV 4

Sju namnkunniga journalister

Kommunala/landstings-

kommunala verksamheter

12 positioner

Till den här maktgruppen har vi valt ut den högst ansvarige för områdena bostäder, socialvård, trafik och sjukvård i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Vi vill med den här indelningen få en bild av löneutvecklingen inom olika sektorer av den kommunala och landstingskommunala verksamheten.

Överhetssamhället

11 positioner

I den här gruppen har vi samlat höga positioner inom vad som kan kallas det traditionella överhetssamhället – hovet, domstolarna, kyrkan, militären och ambassaderna.

Media

16 positioner

Till den här gruppen har vi valt ut chefredaktörerna för landets två största dagstidningar, Dagens Nyheter och Aftonbladet, och de två största affärstidningarna Veckans Affärer och Dagens Industri. I redovisningar för hela undersökningsperioden finns affärstidningarna med från undersökningsåret efter det år de startades.

I gruppen ingår vidare fem chefer inom etermedia: radio- och TV-cheferna, cheferna för Ekot och Aktuellt samt programchefen vid TV 4. Även när det gäller TV har vi med positionerna undersökningsåret närmast efter verksamheterna startade.

Vidare de sju journalister/publicister som respektive undersökningsår betytt mest för debatten och påverkat opinionen mest. Vi menar att enskilda journalister kan få ett sådant inflytande över debatten att de kan räknas till makteliten. Två av dessa positioner

är numer fasta, Svenska Dagbladets chefredaktör och Dagens Nyheters chefredaktör för ledarsidan. Vi har för övriga 5 positioner använt oss av tidskriften DSMs urval över viktiga opinionsbildare som varje år redovisas i svensk press. Från urvalet har vi tagit de som arbetar inom media.

Universitets/forskarvärlden 10 positioner

I denna grupp ingår rektorerna för högskolor och universitet med lite olika inriktning och i olika delar av landet: Uppsala universitet, Handelshögskolan, Konstfack och Karolinska Institutet i Stockholm samt Chalmers tekniska högskola i Göteborg.

Vidare prefekten/chefen för institutionen för socialt arbete/Socialhögskolan vid universitetet i Stockholm, nationalekonomiska institutionen vid universitetet i Uppsala och Stockholm och institutionen för företagsekonomi samt juridiska institutionen vid universitetet i Lund.

Universitets/forskarvärlden 10 positioner

Rektor för
Chalmers
Handelshögskolan Stockholm
Karolinska institutet
Konstfack
Socialhögskolan
Uppsala universitet

Professor/prefekt/chef
Nationalekonomiska institutio-
nerna, Uppsala och Stockholms
universitet
Institutionen för företagsekonomi,
Lunds universitet
Juridiska institutionen, Lunds
universitet

Ekonomer 10 positioner

Ekonomerna är den yrkeskår som det senaste decenniet starkast uttalat sig för en nedväxling av den svenska löneökningstakten. Självklart är det då intressant att se hur deras egna löner har utvecklats. Ekonomerna är också en grupp som under senare år stärkt sin ställning inom makteliten.

Vi har till den här gruppen valt cheferna för Börsen (OMX) och finansinspektionen, chefsekonomerna vid Nordbanken, Handelsbanken och SE-banken samt vid LO, TCO, SACO, Svenskt Näringsliv och Teknikföretagen.

Ekonomer 10 positioner

Chefen för
Stockholms börsen, OMX
Finansinspektionen

Chefsekonom på
Nordea
Handelsbanken
SE-banken

Chefsekonom på
LO
TCO
SACO
Svenskt Näringsliv
Teknikföretagen

Folkrörelseorganisationer

11 positioner

ABF

HSB

Folkets hus
riksorganisation

Hyresgästernas

riksförbund

Fotbollsförbundet

Friidrottsförbundet

Riksidrottsförbundet

IOGT/NTO

Röda Korset

LRF

KF

Folkrörelseorganisationer

11 positioner

Folkrörelserna är viktiga opinionsbildare i vårt land, och de som leder dem bör därför räknas till makteliten.

Vi har till den här gruppen valt fyra arbetarrörelseorganisationer (ABF, HSB, Folkets hus Riksorganisation och Hyresgästernas riksförbund), tre idrottsorganisationer (Fotbolls-, Friidrotts- och Riksidrottsförbundet), nykterhetsorganisationen IOGT/NTO, hjälporganisationen Röda Korset samt Lantbrukarnas Riksförbund, LRF samt Kooperativa förbundet.

Bilaga 2. De elva maktgrupperna, årsinkomst i kronor 1950–2009

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst	Industriarbetarens lön i genomsnitt
NÄRINGSLIVET				
1950	50	134 784	157 508	6 040
1970	50	393 363	378 110	26 670
1980	49	739 873	630 811	69 470
1985	50	1 233 791	1 322 063	101 110
1990	50	2 496 563	2 476 962	150 340
1995	49	4 132 422	4 767 854	181 020
1998	50	5 627 414	6 703 884	210 300
1999	50	5 983 022	6 885 924	212 400
2000	50	6 913 211	10 260 525	221 086
2001	50	6 191 213	7 535 696	228 598
2002	50	6 658 939	7 246 638	239 930
2003	50	6 953 066	7 776 366	247 217
2004	50	7 412 665	8 051 461	254 160
2005	50	8 751 045	10 645 269	261 656
2006	50	8 774 965	11 572 120	269 030
2007	50	10 290 541	14 198 574	279 755
2008	50	11 294 621	14 015 648	291 458
2009	50	10 078 965	12 807 841	298 588
REGERING/RIKSDAG				
1950	22	26 281	29 466	6 040
1970	23	142 457	140 374	26 670
1980	23	206 787	189 377	69 470
1985	23	268 007	245 810	101 110
1990	23	461 311	423 972	150 340
1995	24	604 647	600 458	181 020
1998	23	698 893	735 249	210 300
1999	22	781 367	840 529	212 400
2000	22	823 120	818 584	221 086
2001	22	841 734	828 600	228 598
2002	22	909 039	883 401	239 930
2003	22	909 039	883 401	247 217
2004	22	942 180	924 929	254 160
2005	22	988 957	930 401	261 656
2006	22	1 038 525	954 988	269 030
2007	22	1 444 326	1 916 515	279 755
2008	22	1 185 640	1 413 104	291 458
2009	22	1 221 398	1 412 212	298 588

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst	Industriarbetarens lön i genomsnitt
ARBETSMARKNADENS PARTER				
1950	28	39 566	42 145	6 040
1970	29	155 845	144 265	26 670
1980	29	371 543	310 055	69 470
1985	29	576 355	482 392	101 110
1990	29	780 319	747 187	150 340
1995	29	1 016 880	1 057 229	181 020
1998	28	1 376 257	2 352 504	210 300
1999	28	1 326 740	1 787 309	212 400
2000	28	1 342 222	1 739 021	221 086
2001	28	1 335 258	1 714 900	228 598
2002	27	2 050 516	1 727 666	239 930
2003	27	1 639 933	1 337 693	247 217
2004	27	1 741 373	1 491 403	254 160
2005	26	1 896 906	2 115 689	261 656
2006	26	3 686 785	3 980 100	269 030
2007	26	2 165 949	2 436 103	279 755
2008	25	1 802 839	1 807 444	291 458
2009	25	1 958 608	1 982 629	298 588
STATLIG VERKSAMHET				
1950	9	47 569	52 910	6 040
1970	10	183 221	191 479	26 670
1980	10	397 182	378 485	69 470
1985	10	603 759	591 456	101 110
1990	10	1 255 675	1 242 754	150 340
1995	10	2 591 249	2 516 258	181 020
1998	10	2 101 042	2 051 310	210 300
1999	10	2 352 651	2 314 744	212 400
2000	10	2 562 134	2 492 808	221 086
2001	10	2 776 443	2 643 446	228 598
2002	10	2 933 171	2 619 971	239 930
2003	10	3 223 874	3 025 751	247 217
2004	10	3 549 235	3 580 656	254 160
2005	10	4 284 159	4 382 236	261 656
2006	10	3 845 487	4 260 394	269 030
2007	10	4 306 108	4 636 020	279 755
2008	10	6 361 447	6 707 958	291 458
2009	10	6 753 762	6 958 109	298 588

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst	Industriarbetarens lön i genomsnitt
KOMMUNER				
1950	20	27 366	28 197	6 040
1970	20	97 882	97 236	26 670
1980	20	213 551	195 640	69 470
1985	20	274 348	249 331	101 110
1990	20	468 308	418 604	150 340
1995	20	613 938	577 456	181 020
1998	20	697 072	688 533	210 300
1999	20	744 892	768 758	212 400
2000	20	770 829	810 352	221 086
2001	20	791 332	776 522	228 598
2002	20	815 175	794 980	239 930
2003	20	858 856	842 174	247 217
2004	20	876 235	878 581	254 160
2005	20	890 534	885 198	261 656
2006	20	916 992	919 890	269 030
2007	20	948 313	939 672	279 755
2008	20	1 024 620	996 373	291 458
2009	20	1 053 124	1 049 537	298 588
KOMMUNALA BOLAG				
1950	12	28 153	28 847	6 040
1970	12	128 993	127 786	26 670
1980	12	266 698	239 921	69 470
1985	12	368 096	346 658	101 110
1990	12	573 706	546 295	150 340
1995	12	789 487	771 001	181 020
1998	12	898 992	935 182	210 300
1999	12	864 823	860 649	212 400
2000	12	960 009	958 916	221 086
2001	12	1 518 097	1 534 613	228 598
2002	12	986 953	952 864	239 930
2003	12	1 032 206	1 011 914	247 217
2004	12	1 039 124	1 014 186	254 160
2005	12	1 145 549	1 156 806	261 656
2006	12	1 189 734	1 163 487	269 030
2007	12	1 229 652	1 235 311	279 755
2008	12	1 230 448	1 288 905	291 458
2009	12	1 242 625	1 225 662	298 588

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst	Industriarbetarens lön i genomsnitt
ÖVERHETSSAMHÄLLET				
1950	10	26 344	35 984	6 040
1970	10	117 320	119 459	26 670
1980	11	306 913	304 070	69 470
1985	11	431 036	440 875	101 110
1990	11	752 116	722 226	150 340
1995	11	1 106 247	1 111 666	181 020
1998	11	679 352	1 185 456	210 300
1999	11	759 679	1 333 240	212 400
2000	11	903 913	1 528 986	221 086
2001	11	1 011 819	3 197 260	228 598
2002	11	1 122 545	1 195 831	239 930
2003	11	1 073 898	1 204 474	247 217
2004	11	1 043 212	967 851	254 160
2005	11	1 090 196	1 008 714	261 656
2006	11	1 140 023	1 652 982	269 030
2007	11	1 234 419	2 149 457	279 755
2008	11	1 248 272	1 976 159	291 458
2009	11	1 230 930	1 767 662	298 588
UNIVERSITET/FORSKARVÄRLDEN				
1950	9	30 733	34 614	6 040
1970	10	126 765	126 768	26 670
1980	10	263 444	249 550	69 470
1985	10	318 933	317 917	101 110
1990	10	482 030	695 156	150 340
1995	10	993 002	1 090 650	181 020
1998	10	732 383	1 182 518	210 300
1999	10	769 494	1 147 579	212 400
2000	10	741 631	1 094 406	221 086
2001	10	807 930	1 051 537	228 598
2002	10	851 383	1 025 824	239 930
2003	10	936 849	1 055 255	247 217
2004	10	912 651	889 763	254 160
2005	10	909 297	953 018	261 656
2006	10	1 000 831	995 673	269 030
2007	10	992 423	1 107 068	279 755
2008	10	1 021 412	1 071 899	291 458
2009	10	1 127 773	1 147 531	298 588

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst	Industri- arbetares lön i genomsnitt
MEDIA				
1950	11	37 594	37 123	6 040
1970	16	114 055	106 602	26 670
1980	15	222 279	192 406	69 470
1985	14	299 330	253 456	101 110
1990	16	645 993	588 967	150 340
1995	16	956 973	904 574	181 020
1998	16	1 119 953	1 093 682	210 300
1999	14	1 209 879	1 191 893	212 400
2000	16	1 157 269	1 230 863	221 086
2001	15	1 450 922	1 439 507	228 598
2002	16	1 471 096	1 461 530	239 930
2003	16	1 510 574	1 507 245	247 217
2004	16	1 567 448	1 548 676	254 160
2005	16	1 645 001	1 650 732	261 656
2006	16	1 823 917	1 824 215	269 030
2007	16	1 846 091	1 882 820	279 755
2008	16	1 920 985	1 904 379	291 458
2009	16	2 420 410	2 736 986	298 588
EKONOMER				
1950	6	23 843	24 109	6 040
1970	8	112 009	107 244	26 670
1980	10	245 134	204 122	69 470
1985	10	365 702	324 185	101 110
1990	10	646 314	601 161	150 340
1995	10	1 020 174	997 336	181 020
1998	10	1 276 254	1 270 845	210 300
1999	9	1 410 096	1 455 807	212 400
2000	10	1 257 117	1 712 367	221 086
2001	10	1 346 831	1 346 254	228 598
2002	10	1 540 872	1 708 038	239 930
2003	10	1 634 982	1 813 642	247 217
2004	10	1 953 874	2 890 978	254 160
2005	10	2 116 910	2 379 619	261 656
2006	10	2 567 999	2 807 524	269 030
2007	10	3 044 279	3 221 716	279 755
2008	10	1 573 267	1 694 668	291 458
2009	10	1 796 291	1 870 894	298 588

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst	Industri- arbetares lön i genomsnitt
FOLKRÖRELSEORGANISATIONER				
1950	11	30 731	30 711	6 040
1970	10	143 231	140 770	26 670
1980	11	243 252	218 775	69 470
1985	11	401 130	367 979	101 110
1990	11	676 273	623 527	150 340
1995	11	915 252	902 989	181 020
1998	11	1 096 479	1 078 718	210 300
1999	11	1 067 091	1 055 732	212 400
2000	11	1 109 084	1 116 110	221 086
2001	11	1 419 748	1 259 488	228 598
2002	11	1 446 251	1 198 089	239 930
2003	11	1 324 976	1 288 993	247 217
2004	11	1 407 831	1 410 956	254 160
2005	11	1 457 056	1 452 862	261 656
2006	11	1 395 458	1 272 741	269 030
2007	11	1 435 212	1 455 180	279 755
2008	11	1 574 349	1 529 300	291 458
2009	11	1 501 183	1 456 630	298 588

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst	Industri- arbetares lön i genomsnitt
ALLA GRUPPER				
1950	188	59 432	67 299	6 040
1970	198	198 970	192 648	26 670
1980	200	388 498	340 039	69 470
1985	200	603 502	598 370	101 110
1990	202	1 109 933	1 088 183	150 340
1995	202	1 741 756	1 891 948	181 020
1998	201	2 185 373	2 638 903	210 300
1999	197	2 333 557	2 649 339	212 400
2000	200	2 581 167	3 546 137	221 086
2001	199	2 506 672	3 005 056	228 598
2002	199	2 715 830	2 809 429	239 930
2003	199	2 735 037	2 891 994	247 217
2004	199	2 932 300	3 102 704	254 160
2005	198	3 366 179	3 888 705	261 656
2006	198	3 637 096	4 431 638	269 030
2007	198	3 922 143	5 088 992	279 755
2008	197	4 190 007	4 955 464	291 458
2009	197	3 980 027	4 749 997	298 588

Bilaga 3. Maktelitens inkomst 2008, antal industriarbetarlöner

	Antal	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
MÄN OCH KVINNOR			
Näringslivet	50	38,8	48,1
Statlig verksamhet	10	21,8	23,0
Överhettssamhället	11	3,9	6,8
Media	16	6,6	6,5
Arbetsmarknadens parter	25	6,3	6,2
Ekonomer	10	5,4	5,8
Folkrörelseorganisationer	11	5,4	5,2
Regering/riksdag	22	3,9	4,8
Kommunala bolag	12	4,2	4,4
Universitet/forskarvärlden	10	3,5	3,7
Kommuner	20	3,5	3,4
Hela makteliten	197	14,3	17,0

	Antal	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
MÄN			
Näringslivet	48	38,1	47,6
Statlig verksamhet	9	23,7	25,1
Överhettssamhället	10	4,0	7,1
Media	9	6,9	6,9
Arbetsmarknadens parter	16	8,9	8,5
Ekonomer	9	5,4	5,8
Folkrörelseorganisationer	9	5,7	5,6
Regering/riksdag	15	3,9	5,2
Kommunala bolag	9	4,3	4,5
Universitet/forskarvärlden	8	3,2	3,5
Kommuner	12	3,5	3,4
Hela makteliten	154	16,5	20,3
KVINNOR			
Näringslivet	2	55,3	58,9
Statlig verksamhet	1	4,6	4,6
Överhettssamhället	1	3,0	3,6
Media	7	6,1	6,1
Arbetsmarknadens parter	9	4,2	4,4
Ekonomer	1	5,6	5,7
Folkrörelseorganisationer	2	4,0	3,8
Regering/riksdag	7	4,1	4,1
Kommunala bolag	3	4,0	4,1
Universitet/forskarvärlden	2	4,8	4,4
Kommuner	8	3,5	3,5
Hela makteliten	43	6,7	6,9

Bilaga 4. De elva maktgrupperna uppdelade på kön, antal industriarbetarlöner 1950–2009

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Industri- arbetar löner	Antal	Industri- arbetar löner	Antal	Industri- arbetar löner
NÄRINGSLIVET						
1950	0		50	26,1	50	26,1
1970	0		50	14,2	50	14,2
1980	0		49	9,1	49	9,1
1985	0		50	13,1	50	13,1
1990	0		50	16,5	50	16,5
1995	0		49	26,3	49	26,3
1998	0		50	31,9	50	31,9
1999	0		50	32,4	50	32,4
2000	0		50	46,4	50	46,4
2001	1	29,5	49	33,0	50	33,0
2002	1	26,7	49	30,3	50	30,2
2003	2	14,8	48	31,5	50	30,8
2004	0		50	31,7	50	31,7
2005	0		50	40,7	50	40,7
2006	1	37,1	49	42,7	50	43,0
2007	2	62,1	48	47,1	50	50,8
2008	2	58,9	48	47,6	50	48,1
2009	2	30,1	48	43,4	50	42,9
REGERING/RIKSDAG						
1950	0		22	4,9	22	4,9
1970	0		23	5,3	23	5,3
1980	2	2,2	21	2,8	23	2,7
1985	3	1,9	20	2,5	23	2,4
1990	5	2,4	18	2,9	23	2,8
1995	7	3,2	17	3,4	24	3,3
1998	8	3,4	15	3,6	23	3,5
1999	6	3,3	16	4,2	22	4,0
2000	4	3,5	18	3,8	22	3,7
2001	4	3,7	18	3,6	22	3,6
2002	6	3,6	16	3,7	22	3,7
2003	6	3,6	16	3,7	22	3,7
2004	7	3,1	15	3,9	22	3,6
2005	8	3,3	14	3,7	22	3,6
2006	8	3,6	14	3,5	22	3,5
2007	8	4,2	14	8,4	22	6,9
2008	7	4,1	15	5,2	22	4,8
2009	6	4,0	16	5,1	22	4,7

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Industriarbetar löner	Antal	Industriarbetar löner	Antal	Industriarbetar löner
ARBETSMARKNADENS PARTER						
1950	0		28	7,0	28	7,0
1970	0		29	5,4	29	5,4
1980	0		29	4,5	29	4,5
1985	1	2,5	28	4,9	29	4,8
1990	1	2,8	28	5,0	29	5,0
1995	5	3,4	24	6,3	29	5,8
1998	6	4,1	22	13,1	28	11,2
1999	6	4,2	22	9,6	28	8,4
2000	7	3,6	21	9,3	28	7,9
2001	8	3,5	20	9,1	28	7,5
2002	8	3,9	19	8,6	27	7,2
2003	7	3,7	20	6,0	27	5,4
2004	8	5,5	19	6,0	27	5,9
2005	10	4,7	16	10,2	26	8,1
2006	8	3,6	18	19,8	26	14,8
2007	8	3,6	18	11,0	26	8,7
2008	9	4,4	16	8,5	25	6,2
2009	10	4,8	15	9,7	25	6,6

STATLIG VERKSAMHET						
1950	0		9	8,8	9	8,8
1970	0		10	7,2	10	7,2
1980	0		10	5,4	10	5,4
1985	0		10	5,8	10	5,8
1990	0		10	8,3	10	8,3
1995	1	3,7	9	15,0	10	13,9
1998	2	4,3	8	11,1	10	9,8
1999	2	6,3	8	12,1	10	10,9
2000	1	4,7	9	12,0	10	11,3
2001	2	15,1	8	10,7	10	11,6
2002	2	13,9	8	10,2	10	10,9
2003	1	3,2	9	13,2	10	12,2
2004	0		10	14,1	10	14,1
2005	0		10	16,7	10	16,7
2006	1	4,8	9	17,1	10	15,8
2007	1	4,6	9	17,9	10	16,6
2008	1	4,6	9	25,1	10	23,0
2009	2	10,7	8	26,4	10	23,3

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Industri- arbetar löner	Antal	Industri- arbetar löner	Antal	Industri- arbetar löner
KOMMUNER						
1950	0		20	4,7	20	4,7
1970	0		20	3,6	20	3,6
1980	0		20	2,8	20	2,8
1985	1	2,3	19	2,5	20	2,5
1990	1	3,2	19	2,8	20	2,8
1995	1	2,0	19	3,3	20	3,2
1998	3	3,2	17	3,3	20	3,3
1999	3	3,4	17	3,7	20	3,6
2000	4	3,0	16	3,8	20	3,7
2001	5	2,9	15	3,6	20	3,4
2002	7	2,8	13	3,6	20	3,3
2003	7	3,3	13	3,5	20	3,4
2004	8	3,5	12	3,5	20	3,5
2005	8	3,2	12	3,5	20	3,4
2006	8	3,4	12	3,4	20	3,4
2007	7	3,7	13	3,2	20	3,4
2008	8	3,5	12	3,4	20	3,4
2009	9	3,5	11	3,5	20	3,5
KOMMUNALA BOLAG						
1950	0		12	4,8	12	4,8
1970	0		12	4,8	12	4,8
1980	0		12	3,5	12	3,5
1985	0		12	3,4	12	3,4
1990	0		12	3,6	12	3,6
1995	1	2,5	11	4,4	12	4,3
1998	2	2,1	10	4,7	12	4,4
1999	2	3,5	10	4,2	12	4,1
2000	1	4,8	11	4,3	12	4,3
2001	1	4,6	11	6,9	12	6,7
2002	1	4,4	11	3,9	12	4,0
2003	1	4,8	11	4,0	12	4,1
2004	1	5,3	11	3,9	12	4,0
2005	3	5,2	9	4,2	12	4,4
2006	2	5,1	10	4,2	12	4,3
2007	2	5,0	10	4,3	12	4,4
2008	3	4,1	9	4,5	12	4,4
2009	3	4,2	9	4,1	12	4,1

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Industriarbetar löner	Antal	Industriarbetar löner	Antal	Industriarbetar löner
ÖVERHETSSAMHÄLLET						
1950	0		10	6,0	10	6,0
1970	0		10	4,5	10	4,5
1980	0		11	4,4	11	4,4
1985	1	3,4	10	4,5	11	4,4
1990	1	4,1	10	4,9	11	4,8
1995	1	9,2	10	5,8	11	6,1
1998	1	2,4	10	6,0	11	5,6
1999	1	3,0	10	6,6	11	6,3
2000	1	2,9	10	7,3	11	6,9
2001	1	3,2	10	15,1	11	14,0
2002	1	2,6	10	4,9	11	5,0
2003	1	2,8	10	5,1	11	4,9
2004	1	3,1	10	3,9	11	3,8
2005	1	3,0	10	3,9	11	3,9
2006	1	2,8	10	3,9	11	6,1
2007	1	2,7	10	7,9	11	7,7
2008	1	3,6	10	7,1	11	6,8
2009	1	3,0	10	6,2	11	5,9
UNIVERSITET/FORSKARVÄRLDEN						
1950	0		9	5,7	9	5,7
1970	0		10	4,8	10	4,8
1980	1	2,2	9	3,7	10	3,6
1985	0		10	3,1	10	3,1
1990	1	2,0	9	4,9	10	4,6
1995	1	3,4	9	6,3	10	6,0
1998	1	2,0	9	6,0	10	5,6
1999	1	2,3	9	5,8	10	5,4
2000	1	2,1	9	5,3	10	5,0
2001	1	4,3	9	4,6	10	4,6
2002	1	2,4	9	4,5	10	4,3
2003	0		10	4,3	10	4,3
2004	1	4,0	9	3,5	10	3,5
2005	1	5,9	9	3,4	10	3,6
2006	1	4,6	9	3,6	10	3,7
2007	2	4,7	8	3,8	10	4,0
2008	2	4,4	8	3,5	10	3,7
2009	2	5,4	8	3,4	10	3,8

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Industri- arbetar löner	Antal	Industri- arbetar löner	Antal	Industri- arbetar löner
MEDIA						
1950	1	4,9	10	6,3	11	6,1
1970	1	3,2	15	4,0	16	4,0
1980	3	2,4	12	2,9	15	2,8
1985	1	3,7	13	2,4	14	2,5
1990	3	2,3	13	4,3	16	3,9
1995	5	3,8	11	5,5	16	5,0
1998	2	4,3	14	5,3	16	5,2
1999	3	5,6	11	5,6	14	5,6
2000	4	5,3	12	6,0	16	5,6
2001	5	5,1	10	6,9	15	5,9
2002	5	6,6	11	5,9	16	6,1
2003	7	7,1	9	5,3	16	6,1
2004	5	7,6	11	5,4	16	6,1
2005	6	6,1	10	6,4	16	6,3
2006	6	7,2	10	6,5	16	6,8
2007	6	5,9	10	7,2	16	6,7
2008	7	6,1	9	6,9	16	6,5
2009	6	7,9	10	9,9	16	9,2
EKONOMER						
1950	0		6	4	6	4,0
1970	0		8	4,0	8	4,0
1980	0		10	2,9	10	2,9
1985	0		10	3,2	10	3,2
1990	0		10	4,0	10	4,0
1995	0		10	5,5	10	5,5
1998	1	6,8	9	6,0	10	6,0
1999	1	9,7	8	6,5	9	6,9
2000	1	19,4	9	6,4	10	7,7
2001	1	10,1	9	5,4	10	5,9
2002	1	10,8	9	6,7	10	7,1
2003	2	12,3	8	6,1	10	7,3
2004	2	32,5	8	6,1	10	11,4
2005	2	3,8	8	10,4	10	9,1
2006	2	4,5	8	11,9	10	10,4
2007	2	5,4	8	13,0	10	11,5
2008	1	5,7	9	5,8	10	5,8
2009	2	3,5	8	7,0	10	6,3

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Industriarbetar löner	Antal	Industriarbetar löner	Antal	Industriarbetar löner
FOLKRÖRELSEORGANISATIONER						
1950	0		11	5,1	11	5,1
1970	0		10	5,3	10	5,3
1980	0		11	3,1	11	3,1
1985	0		11	3,6	11	3,6
1990	0		11	4,1	11	4,1
1995	2	3,8	9	5,2	11	5,0
1998	1	2,5	10	5,4	11	5,1
1999	2	3,4	9	5,3	11	5,0
2000	2	3,3	9	5,4	11	5,0
2001	3	3,5	8	6,3	11	5,5
2002	3	3,4	8	5,6	11	5,0
2003	3	3,6	8	5,8	11	5,2
2004	3	4,0	8	6,1	11	5,6
2005	3	3,4	8	6,3	11	5,6
2006	3	3,5	8	5,2	11	4,7
2007	3	3,9	8	5,7	11	5,2
2008	2	5,2	9	5,6	11	3,8
2009	2	3,7	9	5,1	11	4,9
ALLA						
1950	1	4,9	187	11,2	188	11,1
1970	1	3,2	197	7,2	198	7,2
1980	6	2,3	194	5,0	200	4,9
1985	7	2,5	193	6,0	200	5,9
1990	12	2,6	190	7,5	202	7,2
1995	24	3,6	178	11,4	202	10,4
1998	27	3,6	174	13,9	201	12,5
1999	27	4,2	170	14,0	197	12,5
2000	26	4,4	174	17,8	200	16,0
2001	32	5,5	167	14,6	199	13,1
2002	36	5,3	163	13,1	199	11,7
2003	39	5,1	160	13,3	199	11,7
2004	36	6,1	163	13,6	199	12,2
2005	42	4,3	156	17,7	198	14,9
2006	40	5,8	158	19,3	198	16,5
2007	42	7,1	156	21,2	198	18,2
2008	43	6,9	154	20,3	197	17,0
2009	45	5,9	152	18,9	197	15,9

Bilaga 5a. Maktelitens inkomst 2008 samtliga positioner, kronor

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
NÄRINGSLIVET, VD		
Skanska	4 134 555	4 500 207
NCC	8 883 835	9 037 117
Peab	4 348 197	20 403 895
Nobia	6 019 642	5 847 732
Lundbergs Fastighet	5 467 568	4 068 483 324**
SCA	10 441 685	10 687 092
Holmen	6 743 765	7 668 747
Södra Skogsägarna	4 521 506	5 483 304
Billerud	6 232 961	6 095 562
Sveaskog	2 623 274	2 525 816
HoM	16 755 887	16 238 206
Coop Sverige	10 770 675	10 754 259
ICA AB	11 791 769	11 903 303
Axfood	5 516 290	8 221 873
IKEA	11 917 343	16 114 490
SSAB	11 617 360	11 298 025
Boliden	10 441 685	10 687 092
LKAB	4 238 363	4 859 704
Uddeholm Tooling	2 697 747	2 681 975
Stena Metall	9 532 478	13 988 355
Nordea	8 327 060	8 579 828
SEB	20 151 613	21 215 144
Swedbank	9 496 943	9 755 134
Handelsbanken	7 732 063	7 630 915
If Skadeförsäkring	26 964 543	27 155 728
Länsförsäkringar	6 211 555	6 193 857
Ratos	19 307 529	49 164 519
Kinnevik Investment	12 059 062	13 102 022
Industrivärden	7 494 924	8 028 050
Investor	12 151 487	12 209 627
ABB Sverige	5 392 054	5 531 966
Electrolux	19 403 335	19 684 162
Volvo	35 473 694	36 695 568
SKF	15 834 769	16 467 448
Sandvik	12 964 838	13 800 258
Autoliv Inc.	8 770 655	8 628 966
Scania	5 961 040	9 933 929
Atlas Copco	22 724 979	22 035 249
Trelleborg	10 173 144	9 974 239
Saab	7 641 450	7 621 277
Securitas Sverige	13 115 446	13 390 247

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
Ericsson	21 108 391	28 894 708
Astrazeneca Sverige	5 024 800	4 990 862
Assa Abloy	11 008 578	9 884 208
Husqvarna	10 104 811	10 535 316
Swedish Match	12 904 291	13 061 692
Bonnier	7 605 906	8 315 066
Alfa Laval	10 713 548	10 597 803
Getinge	18 636 254	21 597 669
Tele2	25 575 699	28 818 571
MEDEL	11 294 621	20 986 782
MEDIAN	10 138 978	10 642 448

REGERING/RIKSDAG		
Statsminister	1 761 185	1 733 393
Utrikesminister	1 236 000	1 446 219
Finansminister	1 288 870	1 239 093
Socialminister	1 433 554	1 385 361
Försvarsmister	1 295 250	1 199 547
Näringsminister	1 706 550	1 705 277
Kabinettssekreterare UD	1 047 255	1 176 911
Statssekreterare Finansdep	1 045 382	1 227 624
Statssekreterare Försvarsdep	968 990	915 852
Talman	1 549 316	6 503 100
Ordf Finansutskottet	892 270	869 400
Ordf Konstitutionsutskottet	845 874	826 042
Ordf Miljö- o jordbruksutskottet	761 318	735 454
Partiledare Moderaterna	1 761 185	1 733 393
Partiledare Centerpartiet	1 706 550	1 705 277
Partiledare Folkpartiet	1 363 600	1 318 467
Partiledare Vänsterpartiet	649 207	584 949
Partiledare Socialdemokraterna	1 536 400	1 501 060
Partisekreterare Socialdemokraterna	1 261 979	1 200 554
1 e suppleant finansutskottet	642 788	628 397
2 e suppleant finansutskottet	677 356	718 967
3 e suppleant finansutskottet	653 205	733 949
MEDEL	1 185 640	1 413 104
MEDIAN	1 248 990	1 214 089

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
ARBETSMARKNADENS PARTER		
Svenskt Näringsliv	1 649 250	2 458 329
Svenskt Näringsliv	5 761 718	5 282 364
Svenskt Näringsliv	2 831 211	2 947 361
Svenskt Näringsliv	687 196	627 196
Teknikföretagen	9 054 971	8 975 876
Teknikföretagen	893 097	883 661
Svensk Handel	3 190 059	3 216 184
Sveriges Byggindust	1 804 858	2 096 922
Sveriges Kommuner o Landsting	1 777 116	1 791 247
Sveriges Kommuner o Landsting	880 668	797 930
LO	1 239 292	1 159 754
LO*	1 321 345	1 321 345
LO	1 294 817	1 242 148
Metall	804 757	787 573
Metall	762 385	723 647
Byggnads	901 171	901 027
Handels	934 043	953 386
Kommunal	1 162 651	1 143 713
TCO	1 473 516	1 413 800
Unionen	1 344 802	1 353 792
Unionen	819 580	820 359
Statstjänstemannaförbundet	944 674	929 174
SACO	1 430 873	1 412 557
Sveriges Ingenjörer	1 197 655	1 144 020
Sveriges Ingenjörer	909 272	802 728
MEDEL	1 802 839	1 807 444
MEDIAN	1 239 292	1 159 754
STATLIG VERKSAMHET		
Riksbanken	2 381 101	2 646 958
Posten	10 344 923	10 753 899
Telia	12 810 296	14 315 916
SJ	3 937 991	4 224 794
Vägverket	3 937 991	4 224 794
Vin & Sprit	12 312 739	12 407 699
Vattenfall	12 050 689	12 854 129
Riksrevisionen	1 333 674	1 339 100
Apoteket AB	2 946 314	2 760 645
Riksskatteverket	1 558 750	1 551 649
MEDEL	6 361 447	6 707 958
MEDIAN	3 937 991	4 224 794

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
KOMMUNER		
KS ordförande, Stockholm	1 301 827	1 203 521
Stadsdirektör Stockholm	1 707 579	1 561 711
KS ordförande, Göteborg	1 179 912	1 239 825
Stadsdirektör Göteborg	1 285 284	1 309 029
KS, ordförande Malmö	1 574 351	1 556 399
Stadsdirektör Malmö	1 296 168	1 388 954
KS ordförande, Uppsala	872 683	822 612
Stadsdirektör Uppsala	1 125 201	1 057 517
KS ordförande, Linköping	723 030	672 537
Kommundirektör Linköping	909 635	954 581
KS ordförande, Västerås	775 500	768 371
Stadsdirektör Västerås	1 088 230	1 080 079
KS ordförande, Örebro	709 072	682 981
Kommundirektör Örebro	794 819	799 240
KS ordförande, Norrköping	639 718	597 360
Kommundirektör Norrköping	914 155	939 507
KS ordförande, Helsingborg	756 840	746 491
Stadsdirektör, Helsingborg	1 058 218	882 201
KS ordförande, Jönköping	701 832	663 737
Stadsdirektör, Jönköping	1 078 348	1 000 799
MEDEL	1 024 620	996 373
MEDIAN	986 187	947 044
KOMMUNALA BOLAG, HÖGSTA TJÄNSTEMAN		
Stockholm, bostäder	1 592 080	1 216 097
Stockholm, social omsorg	1 203 554	1 078 253
Stockholm, trafik	1 843 557	1 857 456
Stockholm, sjukvård	1 583 044	1 560 416
Göteborg, bostäder	1 318 283	1 344 534
Göteborg, social omsorg	1 026 172	2 247 381
Göteborg, trafik	1 093 212	1 076 794
Göteborg, sjukvård	1 155 546	1 135 516
Malmö, bostäder	1 003 720	923 311
Malmö, social omsorg	768 626	794 991
Malmö, trafik	1 022 295	982 272
Malmö, sjukvård	1 155 285	1 249 837
MEDEL	1 230 448	1 288 905
MEDIAN	1 155 416	1 175 807

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
ÖVERHETSSAMHÄLLET		
Kungen	0	8 492 268
Riksmarskalken	1 704 152	2 165 236
Ambassadör London	795 222	735 505
Ambassadör Washington	983 904	992 848
Ordförande HD	2 319 453	2 604 208
Svea Hovrätt, President	1 223 081	1 121 799
Riksåklagaren	1 192 482	1 266 126
Ärkebiskopen	1 005 934	984 466
Biskop Lund	872 021	1 051 151
ÖB	1 524 443	1 504 774
Arméchefen	862 027	819 368
MEDEL	1 134 793	1 976 159
MEDIAN	1 005 934	1 121 799
UNIVERSITET/FORSKNING		
Rektor Chalmers	1 573 483	1 434 349
Rektor Handelshögskolan	1 855 980	1 852 669
Rektor Karolinska institutet	1 214 300	1 109 925
Rektor Konstfack	755 979	750 126
Prefekt Socialhögskolan	666 681	652 862
Rektor Uppsala universitet	1 350 048	1 556 135
Prefekt nationalekon. inst Uppsala	918 098	1 194 240
Prefekt i nationalekon. inst. Sthlm	770 917	712 626
Prefekt företagsekon. inst. Lund	544 722	491 009
Prefekt vid Juridiska fakulteten, Lund	563 907	965 048
MEDEL	1 021 412	1 071 899
MEDIAN	844 508	1 037 487
EKONOMER, CHEFSEKONOM eller motsv		
Stockholms fondbörs/OMX	1 745 000	2 060 368
Finansinspektionen*	1 641 458	1 674 544
Nordea	1 701 873	1 738 938
Handelsbanken	3 412 123	3 377 201
SEB	488 220	1 175 575
LO	1 294 132	1 303 822
TCO	620 800	700 903
SACO	1 454 172	1 566 835
Svenskt Näringsliv	2 023 129	2 012 769
Teknikföretagen	1 351 761	1 335 729
MEDEL	1 573 267	1 694 668
MEDIAN	1 547 815	1 620 690

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
MEDIA, CHEFER eller TONGIVANDE JOURNALIST		
DN	5 755 728	6 062 801
Aftonbladet	2 845 820	2 790 520
Veckans Affärer	464 092	657 889
DI	3 590 811	3 387 145
Sveriges Radio	1 972 366	2 005 396
SVT	2 130 648	2 001 689
Aktuellt	980 127	976 557
Ekot	1 032 122	982 547
TV4	4 710 310	4 544 851
Svenska Dagbladet	2 350 999	2 353 445
DN, debattsidan	1 255 506	898 577
journalist	766 175	738 469
journalist	434 906	447 209
Journalist	928 317	970 418
journalist	1 067 153	1 199 608
journalist	450 687	452 945
MEDEL	1 920 985	1 904 379
MEDIAN	1 161 330	1 091 078
FOLKRÖRELSEORGANISATIONER, VD, ORDF eller motsv		
LRF	2 643 501	2 589 872
HSB	1 179 473	1 302 898
HRF	1 279 290	1 207 260
Folkets Hus och Parker	737 065	684 999
Fotbollsförbundet	1 056 387	1 069 281
Riksidrottsförbundet	1 420 224	1 367 280
Friidrottsförbundet	231 206	198 786
Röda Korset	1 133 936	1 079 265
IOGT/NTO	432 616	415 866
ABF	1 067 103	1 033 303
KF	6 137 036	5 873 488
MEDEL	1 574 349	1 529 300
MEDIAN	1 133 936	1 079 265

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
FONDFÖRVALTARBOLAG, VD***		
Aktie-Ansvar AB	2 085 591	2 423 273
Aktieinvest FK AB	999 390	1 012 068
AMF Pension Fondförvaltning AB	1 568 352	1 520 036
Avanza Fonder AB	784 909	919 127
Banco Fonder AB	2 147 514	2 123 530
Carlson Fonder Aktiebolag	1 177 829	1 046 366
Carnegie Fond AB	5 172 407	4 782 873
Catella Fondförvaltning AB	7 463 162	7 501 867
Cicero Fonder AB	591 816	855 062
Danske Capital Sverige AB	3 243 903	3 282 616
Didner & Gerge Fonder AB	5 966 000	41 236 548
E. Öhman J:or Fonder AB	1 473 162	10 059 319
Enter Fonder AB	865 807	1 914 508
Erik Penser Fonder AB	1 747 969	2 871 005
Folksam LO Fond AB (publ)	1 292 326	1 252 275
Gustavia Capital Management AB	583 953	520 764
Handelsbanken Fonder AB	3 921 920	3 878 133
HQ Fonder Sverige Aktiebolag	2 715 968	2 971 249
Kaupthing Bank Sverige AB	8 882 741	8 612 419
Lannebo Fonder AB	6 260 765	6 907 009
Länsförsäkringar Fondförvaltning AB	1 890 096	1 958 013
Moderna Fonder (Capinordic S.A.)	8 582 140	8 863 572
Nordea Fonder AB	3 289 487	3 339 259
ODIN Fonder	4 327 149	4 227 640
SEB Investment Management	2 087 367	2 452 387
Skandia Fonder AB	1 898 890	2 111 394
Spiltan Fonder AB	728 516	951 068
Swedbank Robur Fonder AB	2 297 467	2 489 929
Västernorrlandsfonden AB	879 145	831 216
MEDEL	2 928 474	4 583 259
MEDIAN	2 085 591	2 452 387

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
LOs FÖRBUNDSORDFÖRANDE (11 LO-förbund, extragrupp utöver de 198 positionerna i makteliten)**		
Elektrikerna, ordförande	754 519	756 598
Fastighets, ordförande	679 248	659 006
Grafiska, ordförande	757 799	736 976
Hotell o Restaurang, ordförande	848 577	833 643
Livsmedels, ordförande	809 155	774 108
Musikerna, ordförande	687 317	613 114
Målarna, ordförande	742 857	751 972
Pappers, ordförande	735 388	732 153
Seko, ordförande	965 590	879 373
Skogs o Trä, ordförande	677 037	687 969
Transport, ordförande	668 657	597 032
MEDEL	756 922	729 268
MEDIAN	742 857	736 976

* Inkomst och position för år 2007 på grund av ej anställd hela året eller annan orsak.

** I beräkningarna maximerad till 200 industriarbetarlöner 58 291 600 kronor.

*** Detta är ett särskilt urval som inte ingår i den ursprungliga maktelitgruppen.

Bilaga 5b. Maktelitens inkomst 2009 samtliga positioner, kronor

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
NÄRINGSLIVET, VD		
Skanska Sverige	2 232 638	3 551 295
NCC	6 787 302	6 597 376
Peab	4 366 976	27 920 771
Nobia	2 070 135	1 637 781
Lundbergs Fastighet	5 557 153	302 989 654**
SCA	7 917 386	8 191 904
Holmen	6 743 765	7 668 747
Södra Skogsägarna	4 442 373	5 615 247
Billerud	5 887 966	5 823 708
Sveaskog	2 711 933	2 611 934
H & M	19 811 505	22 564 845
Coop Sverige	2 971 826	3 013 225
ICA AB	10 302 456	10 741 746
Axfood	7 601 214	12 866 493
IKEA	49 210 030	49 537 300
SSAB	7 534 386	7 500 812
Boliden	7 917 386	8 189 804
LKAB	4 373 601	4 451 079
Uddeholm Tooling	2 485 731	2 450 508
Stena Metall	9 775 188	9 965 607
Nordea	7 558 100	8 226 647
SEB	8 650 300	8 615 385
Swedbank	9 751 068	9 261 898
Handelsbanken	8 203 141	8 146 994
If Skadeförsäkring	8 888 223	9 092 212
Länsförsäkringar	6 411 570	6 323 364
Ratos	22 026 623	23 875 060
Kinnevik Investment	9 306 549	9 363 819
Industrivärden	6 515 159	6 620 112
Investor	12 236 774	12 491 467
ABB Sverige	7 871 512	8 044 649
Electrolux	16 881 065	16 980 776
Volvo	21 692 831	21 995 661
SKF	11 336 643	11 892 072
Sandvik	12 343 190	12 973 808
Autoliv Inc.	6 465 350	6 130 630
Scania	6 874 469	6 691 290
Atlas Copco*	22 724 979	22 035 249
Trelleborg	7 589 685	7 276 423
Saab	6 315 894	6 266 964

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
Securitas Sverige	16 791 860	17 061 333
Ericsson	17 564 634	53 781 411
Astrazeneca Sverige	4 925 854	4 911 823
Assa Abloy	8 804 526	9 592 445
Husqvarna	6 550 035	6 944 274
Swedish Match	9 021 155	9 527 681
Meda AB	2 872 819	5 878 761
Alfa Laval	8 947 306	9 004 963
Getinge	23 092 877	23 408 719
Tele2	15 033 117	17 358 359
MEDEL	10 078 965	17 673 282
MEDIAN	7 894 449	8 421 016

REGERING/RIKSDAG		
Statsminister	1 858 526	1 850 755
Utrikesminister	1 278 000	1 510 349
Finansminister	1 325 292	1 297 781
Socialminister	1 464 911	1 438 953
Försvarsmister	1 319 972	1 284 952
Näringsminister	1 742 720	1 742 941
Kabinetssekreterare UD	1 075 736	1 190 859
Statssekreterare Finansdep	1 074 289	1 198 471
Statssekreterare Försvarsdep	1 008 807	968 951
Talman	1 601 298	5 121 453
Ordf Finansutskottet	903 722	898 269
Ordf Konstitutionsutskottet	873 674	851 369
Ordf Miljö- o jordbruksutskottet	873 674	851 369
Partiledare Moderaterna	1 858 526	1 850 755
Partiledare Centerpartiet	1 742 720	1 742 941
Partiledare Folkpartiet	1 409 000	1 396 510
Partiledare Vänsterpartiet	659 981	993 462
Partiledare Socialdemokraterna	1 556 896	1 507 909
Partisekreterare Socialdemokraterna	1 203 171	1 279 868
1 e suppleant finansutskottet	663 296	644 102
2 e suppleant finansutskottet	694 813	703 203
3 e suppleant finansutskottet	681 724	743 444
MEDEL	1 221 398	1 412 212
MEDIAN	1 240 586	1 282 410

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
ARBETSMARKNADENS PARTER		
Svenskt Näringsliv	1 654 300	2 332 646
Svenskt Näringsliv	5 625 599	5 545 329
Svenskt Näringsliv	3 453 946	3 463 485
Svenskt Näringsliv	684 277	657 298
Teknikföretagen	12 252 400	12 255 743
Teknikföretagen	1 000 126	990 784
Svensk Handel	3 489 238	3 515 978
Sveriges Byggindust	1 880 411	2 133 157
Sveriges Kommuner o Landsting	1 865 877	1 865 892
Sveriges Kommuner o Landsting	880 668	797 930
LO	1 094 002	1 045 794
LO	959 551	935 494
LO	1 317 750	1 286 223
Metall	789 012	785 459
Metall	721 002	693 700
Byggnads	963 321	959 309
Handels	949 188	949 359
Kommunal	1 242 206	1 207 318
TCO	1 514 839	1 470 473
Unionen	1 385 166	1 343 705
Unionen	670 866	671 194
Statstjänstemannaförbundet	976 346	1 040 294
SACO	1 586 191	1 573 800
Sveriges Ingenjörer	1 058 276	1 121 045
Sveriges Ingenjörer	950 650	924 319
MEDEL	1 958 608	1 982 629
MEDIAN	1 094 002	1 121 045
STATLIG VERKSAMHET		
Riksbanken	2 526 370	2 774 112
Posten	17 787 377	18 001 884
Telia	14 891 539	15 271 868
SJ	4 122 190	4 165 681
Vägverket*	3 937 991	4 224 794
Systembolaget	4 423 683	5 033 711
Vattenfall	13 668 651	14 220 779
Riksrevisionen	1 426 051	1 382 394
Apoteket AB	3 108 254	2 867 030
Riksskatteverket	1 645 515	1 638 838
MEDEL	6 753 762	6 958 109
MEDIAN	4 030 091	4 195 238

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
KOMMUNER		
KS ordförande, Stockholm	1 392 304	1 323 373
Stadsdirektör Stockholm	1 708 124	1 559 138
KS ordförande, Göteborg	940 338	875 969
Stadsdirektör Göteborg	1 263 442	1 277 674
KS, ordförande Malmö	1 718 699	1 748 984
Stadsdirektör Malmö	1 362 538	1 602 177
KS ordförande, Uppsala	862 973	838 507
Stadsdirektör Uppsala	1 206 660	1 157 600
KS ordförande, Linköping	757 486	725 240
Kommundirektör Linköping	969 885	979 752
KS ordförande, Västerås	797 838	814 681
Stadsdirektör Västerås	1 093 744	1 067 089
KS ordförande, Örebro	778 704	776 434
Kommundirektör Örebro	836 755	849 195
KS ordförande, Norrköping	807 998	771 821
Kommundirektör Norrköping	922 203	916 903
KS ordförande, Helsingborg	784 175	1 023 853
Stadsdirektör, Helsingborg	1 018 287	951 478
KS ordförande, Jönköping	729 250	700 350
Stadsdirektör, Jönköping	1 111 069	1 030 514
MEDEL	1 053 124	1 049 537
MEDIAN	955 112	965 615
KOMMUNALA BOLAG, HÖGSTA TJÄNSTEMAN		
Stockholm, bostäder	1 607 803	1 557 877
Stockholm, social omsorg*	1 203 554	1 078 253
Stockholm, trafik	1 822 075	1 838 580
Stockholm, sjukvård	1 696 740	1 687 164
Göteborg, bostäder	1 363 463	1 394 328
Göteborg, social omsorg	712 667	676 705
Göteborg, trafik	1 150 776	1 192 196
Göteborg, sjukvård	1 207 002	1 197 938
Malmö, bostäder	1 033 981	975 608
Malmö, social omsorg	807 950	828 169
Malmö, trafik	1 069 241	1 071 293
Malmö, sjukvård	1 236 243	1 209 830
MEDEL	1 242 625	1 225 662
MEDIAN	1 205 278	1 195 067

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
ÖVERHETSSAMHÄLLET		
Kungen	0	6 582 543
Riksmarskalken	1 766 684	1 791 545
Ambassadör London	849 685	837 244
Ambassadör Washington	1 020 312	1 372 214
Ordförande HD	2 005 222	2 130 405
Svea Hovrätt, President	1 339 146	1 378 329
Riksåklagaren	1 108 568	1 142 632
Ärkebiskopen	1 046 960	1 038 745
Biskop Lund	907 971	889 396
ÖB	1 394 212	1 361 305
Arméchefen	870 539	919 926
MEDEL	1 119 027	1 767 662
MEDIAN	1 046 960	1 361 305
UNIVERSITET/FORSKNING		
Rektor Chalmers	1 887 883	1 805 862
Rektor Handelshögskolan	1 863 252	1 878 271
Rektor Karolinska institutet	1 495 950	1 431 306
Rektor Konstfack	840 600	831 755
Prefekt Socialhögskolan	760 741	752 522
Rektor Uppsala universitet	1 354 399	1 402 024
Prefekt nationalekon. inst Uppsala	956 917	1 124 057
Prefekt i nationalekon. inst. Sthlm	799 395	774 561
Prefekt företagsekon. inst. Lund	617 422	585 130
Prefekt vid Juridiska fakulteten, Lund	701 175	889 821
MEDEL	1 127 773	1 147 531
MEDIAN	898 759	1 006 939
EKONOMER, CHEFSEKONOM eller motsv		
Stockholms fondbörs/OMX	1 921 300	2 157 920
Finansinspektionen	1 306 070	1 458 691
Nordea	1 125 595	1 067 600
Handelsbanken	3 494 184	3 399 048
SEB	3 511 414	3 918 531
LO	1 034 560	998 427
TCO	726 522	721 558
SACO	1 382 181	1 552 926
Svenskt Näringsliv	2 073 873	2 052 520
Teknikföretagen	1 387 209	1 381 719
MEDEL	1 782 401	1 839 002
MEDIAN	1 382 181	1 458 691

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
MEDIA, CHEFER eller TONGIVANDE JOURNALIST		
DN	12 953 143	13 975 076
Aftonbladet	2 837 736	2 788 400
Veckans Affärer	515 153	532 525
DI	2 831 092	7 021 276
Sveriges Radio	2 312 776	2 207 238
SVT	2 098 123	1 980 233
Aktuellt	986 450	974 179
Ekot	1 026 739	972 135
TV4	5 650 661	5 635 931
Svenska Dagbladet	2 452 576	2 445 042
DN, debattsidan	963 992	1 138 875
journalist	1 048 686	1 138 871
journalist	1 032 676	1 016 029
Journalist	701 020	673 962
journalist	735 850	713 304
journalist	579 893	578 701
MEDEL	2 420 410	2 736 986
MEDIAN	1 040 681	1 138 873
FOLKRÖRELSEORGANISATIONER, VD, ORDF eller motsv		
LRF	2 051 084	1 875 208
HSB	1 194 439	1 131 394
HRF	1 370 100	1 300 861
Folkets Hus och Parker	747 218	707 674
Fotbollsförbundet	1 081 241	906 085
Riksidrottsförbundet	1 339 272	1 297 836
Friidrottsförbundet	214 533	169 177
Röda Korset	1 116 826	1 567 918
IOGT/NTO	385 862	368 638
ABF	947 908	923 454
KF	6 064 530	5 774 685
MEDEL	1 501 183	1 456 630
MEDIAN	1 116 826	1 131 394

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
FONDFÖRVALTARBOLAG, VD***		
Aktie-Ansvar AB	13 093 815	15 291 925
Aktieinvest FK AB	980 937	910 843
AMF Pension Fondförvaltning AB	1 397 680	1 397 410
Avanza Fonder AB	773 128	557 498
Banco Fonder AB	4 982 633	4 933 005
Carlson Fonder Aktiebolag	1 175 763	1 084 809
Carnegie Fond AB	3 984 193	4 031 425
Catella Fondförvaltning AB	1 817 522	1 716 695
Cicero Fonder AB	703 389	759 233
Danske Capital Sverige AB	1 728 810	2 123 653
Didner & Gerge Fonder AB	1 275 000	8 453 992
E. Öhman J:or Fonder AB	874 072	1 467 443
Enter Fonder AB	865 816	1 264 210
Erik Penser Fonder AB	1 645 858	2 067 228
Folksam LO Fond AB (publ)	1 309 190	1 351 945
Gustavia Capital Management AB	434 796	315 051
Handelsbanken Fonder AB	2 752 168	2 888 742
HQ Fonder Sverige Aktiebolag	2 524 300	2 729 500
Kaupthing Bank Sverige AB	2 206 939	2 052 609
Lannebo Fonder AB	4 782 308	5 009 242
Länsförsäkringar Fondförvaltning AB	1 854 978	1 875 602
Monetar pensionsförvaltning	980 722	1 876 552
Nordea Fonder AB	2 492 757	2 447 258
ODIN Fonder	2 223 368	2 174 799
SEB Investment Management	1 782 576	1 751 848
Skandia Fonder AB	1 036 387	960 062
Spiltan Fonder AB	728 516	951 068
Swedbank Robur Fonder AB	2 297 467	2 105 005
Västernorrlandsfonden AB	879 145	831 218
Ålandsbanken Fonder AB	1 078 695	1 055 369
MEDEL	2 155 431	2 547 841
MEDIAN	1 521 769	1 813 725

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
LOs FÖRBUNDSORDFÖRANDE (11 LO-förbund, extragrupp utöver de 198 positionerna i makteliten)***		
Elektrikerna, ordförande	754 519	756 598
Fastighets, ordförande	695 827	678 999
Grafiska, ordförande	757 799	736 976
Hotell o Restaurang, ordförande	874 234	860 634
Livsmedels, ordförande	846 836	815 403
Musikerna, ordförande	716 846	678 685
Målarna, ordförande	776 207	761 505
Pappers, ordförande	751 732	757 321
Seko, ordförande	1 583 823	1 550 424
Skogs o Trä, ordförande*	677 037	687 969
Transport, ordförande	614 837	656 580
MEDEL	822 700	812 827
MEDIAN	754 519	756 598

* Inkomst och position för år 2008 på grund av ej anställd hela året eller annan orsak.

** I beräkningarna maximerad till 200 industriarbetarlöner 59 717 600 kronor.

*** Detta är ett särskilt urval som inte ingår i den ursprungliga maktelitgruppen.

Tidigare rapporter i LOs serie om den svenska makteliten

1	Eliternas återkomst (1999)	ISBN 91-566-1615-5
2	Eliterna mot nya höjder (2000)	ISBN 91-566-1707-0
3	Eliterna flyger högre (2001)	ISBN 91-566-1768-2
4	Näringslivet ökar takten (2002)	ISBN 91-566-1887-5
5	Folkhemseliten drar ifrån (2003)	ISBN 91-566-1468-3
6	Makteliten förbereder pensionen (2004)	ISBN 91-566-2084-5
7	Näringslivets maktelit befäster positionen (2005)	ISBN 91-566-2194-9
8	Makteliten litar på sig själv (2006)	ISBN 91-566-2281-3
9	Makteliten gör som de brukar (2007)	ISBN 91-566-2384-3
10	Makteliten – mycket vill ha mer (2009)	ISBN 978-91-566-2536-7

DEN KRETS LÖNTAGARE som har de högsta befattningarna inom näringsliv, politik, ekonomi och andra viktiga samhällsområden finns inte med i den offentliga lönestatistiken. Det finns inte någon samlad och systematiserad kunskap om hur den svenska maktelitens inkomster har utvecklats över tiden. Den här rapportserien är ett försök att avhjälpa den bristen.

Det här är den elfte rapporten i LOs serie om maktelitens inkomstutveckling. I år följs tidsserien från 1950 upp med 2008 och 2009 års inkomster.

Dessutom belyses ersättningssystem och ersättningsnivåer i den finansiella sektorn. I ett annat avsnitt behandlas toppinkomster i Sverige och andra OECD-länder.